

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΦΗΓΗΣΙΣ

ΤΗΣ

ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΣ

ΤΟΥ

ΟΜΗΡΙΚΟΥ ΙΛΙΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1870, 1871, 1872 ΚΑΙ 1873

ΥΠΟ

ΕΠΡΙΚΟΥ ΣΧΛΙΕΜΑΝΝ

διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 25/6 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1875

ΕΝ Τῷ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩ· ΣΥΛΛΟΓΩ· « ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ »

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΗΛΑΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ

1875.

ΣΥΝΟΙΤΙΚΗ ΑΦΗΓΗΣΙΣ
ΤΗΣ ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΣ
ΤΟΥ ΟΜΗΡΙΚΟΥ ΙΛΙΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1870, 1871, 1872 ΚΑΙ 1873

ΥΠΟ

ΕΡΡΙΚΟΥ ΣΧΑΙΕΜΑΝΝ.

Κυρίαι καὶ Κύριοι

Ο δόδοιπόρος δστις ἐκ τοῦ Πειραιῶς διευθύνεται πρὸς τὸν Ἐλλήσποντον βλέπει, ἅμα παραπλεύσας τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Λέσβου, τὸ ἀκρωτήριον Λεκτόν, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν δυτικὴν ἄκραν τῆς Ἰδης. Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο εἶναι ἡ μεσημβρινὴ ἄκρα τῆς χώρας, ἥτις ἀπὸ τῶν Ὀμηρικῶν γρόνων ἔως τοῦ νῦν, καὶ πιθανῶς ἐπὶ πολλοὺς αἰώνας πρὸ Ὁμήρου, ἔφερε τὸ πολυθρύλλητον, τὸ ἔνδοξον δνομα Τρφάς. Πλέων παρὰ τὸν δυτικὸν αἰγαίαλὸν αὐτῆς, δστις ἔκτεινεται ἐκεῖθεν, σχεδὸν κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν πρὸς βιορᾶν καὶ λήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Σιγείου, δ δόδοιπόρος διακρίνει ἐκεῖ, ἐν μέσῳ πυκνοῦ δρυμῶνος, γιγαντιαῖα ἐρείπια τινα τῆς ποτὲ ἀνθούσης Ἀλεξανδρείας τῆς Τρφάδος, ἥτις, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐκτάσεως, εἶχε τούλαχιστον 500,000 κατοίκων.

Παρὰ τὴν κοινὴν γνώμην δὲν νομίζω δτι ἡ πόλις αὕτη ἔκτισθη ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου, ἀλλὰ μόνον ἐμεγαλύνθη ὑπὸ αὐτοῦ, διότι δ Στράβων ῥητῶς λέγει (παρ. 604 καὶ 607), δτι δ τόπος ὀνομάζετο πρὶν Σιγία καὶ δτι δ Ἀντίγονος, μετοικήσας ἐκεῖ τοὺς κατοίκους τῆς Σκήψεως, τῆς Λαρίσσης, τῶν Κολονῶν, τῆς Ἀμαξίτου καὶ ἀλλων πόλεων, μετωνόμασεν αὕτην «Ἀντιγόνειαν τῆς Τρφάδος» δτι δὲ ἡ πόλις αὕτη ἐκαλλωπίσθη ὑστερον ὑπὸ τοῦ

Λινογιάχου καὶ μετωνυμ.άσθη ὑπ' αὐτοῦ, πρὸς τιμὴν τοῦ Μεγάλου 'Αλεξάνδρου, «'Αλεξάνδρεια τῆς Τραφάδος.» Ἡ θέσις τῆς πόλεως τόσον ἡρεσεις τῷ Ιουλίῳ Καίσαρι, ὥστε (κατὰ τὸν Σουητώνιον, ἐν Βιογραφίᾳ Καίσαρος 79) ἦθελε νὰ καταστήσῃ αὐτὴν μητρόπολιν τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους. Τὸ αὐτὸν σχέδιον εἶχε, κατὰ τὸν Ζώσιμον (B. 30) καὶ Ζωναρῖν (N. 3.), καὶ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος πρὶν ἡ ἐκλέξη τὸ Βυζάντιον. Ἐπὶ τοῦ Ἀδριανοῦ ἦτο διοικητὴς τῆς πόλεως ταύτης ὁ περίφημος ῥήτωρ Ἡρώδης ὁ Αττικός. Σώζονται δὲ εἰσέτι πολλὰ μέρη τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντος γιγαντιαίου ὑδραγωγείου, εἰς τὴν δαπάνην τοῦ ὁποίου ὁ πατήρ του ὁ Αττικὸς, προσέθεσεν ἐκ τῆς ίδιας περιουσίας τρία ἔκατον μυριά δραχμῶν. Ἀναφέρεται δὲ ἡ πόλις αὕτη καὶ ἐν τῇ Ιερᾷ Γραφῇ ὡς μία ἐξ ἐκείνων ἀς ἐπεσκέψθη ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Νῦν δὲ δονομάζεται Ἐσκισταμπούλ. Ἀμέσως μετέπειτα ὁ ὁδοιπόρος περῆφ κατ' ἀριστερὰν τὴν ὡραίαν νῆσον Τένεδον, ὅπισθεν τῆς ὁποίας (κατὰ τὴν Ὁδύσσειαν) ἐκρύφησαν αἱ νῆσες Ἀχαιῶν μετὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ δουρείου ἵππου. Ὁλίγον περαιτέρω παραπλέει τὸν Μπασίκα-κόλπον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀγκυροβολεῖσι τὰ ὑπὸ τοῦ βορρᾶ κωλυόμενα πλοῖα, καὶ βλέπει ἐφ' ὑψηλοῦ αἰγαλοῦ, συγγματιζομένου ὠσαύτως ὑπὸ τῆς Ἱδης, τρεῖς κωνοειδεῖς λόφους, λεγομένους ἡρωῖκοὺς τύμβους, ὡν δι μεγαλείτερος, ὁ ὠνυμασμένος «Οὔτεκ-Τεπέ», ἔχει 25 μέτρα ὕψους καὶ καθορᾶται μακρόθεν ἀπὸ τοῦ πελάγους. Ὅστερον ὁ ὁδοιπόρος κάμπτει τὸ ἥδη ἀναφερόμενον ἀκρωτήριον τοῦ Σιγείου, τὸ ὄπεῖον ἔχει 90 μέτρα ὕψους. Ἐντεῦθεν ἀρχίζει ὁ ὑπὸ τῆς Τραφάδος καὶ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου ἐσχηματισμένος Ἐλλήσποντος. Τὸ ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου κείμενον χωρίον Ἱενισαχὶρ κατέχει τὴν τοποθεσίαν τῆς παλαιᾶς πόλεως Σίγειον, τῆς τὰ ἐρείπια εἶναι κεκαλυμμένα μόνον διὰ 2ων μέτρων γώματος. Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἀκρωτηρίου, πρὸς βορειο-ανατολάς, εὑρίσκονται δύο ἄλλοι κωνοειδεῖς ἡρωῖκοι τύμβοι, ὃν ὁ εἰς ἀποδίδεται τῷ Πατρόκλῳ, ὁ δὲ ἄλλος, ὁ ἐπὶ τοῦ αἰγαλοῦ κείμενος, τῷ Ἀγιλλεῖ. Ἡ θέσις βεβαίως ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν περιγραφὴν, ἥν ὁ Ὁμηρος ποιεῖ περὶ τοῦ τύμβου τοῦ ἡρωῖκου τούτου

Ἐν τῷ τοι κεῖται λευκὸς δστέα, φαίδιμον Ἀγιλλεῖ,
Μίγδας δὲ Πατρόκλοιο Μενοίτιον ἔχασθαι θαύματος,
χωρὶς δὲ Ἀντιλόχου τὸν ἔξοχα τεές ἀπάντων
Τῶν ἄλλων ἑτάρων, μετὰ Πάτροκλόν γε θαύματα.
ἄμφος ἀντοῖστος δὲ ἔπειτα μέγαν καὶ ἀμύμονα τύμβου
χεύαμεν Ἀργείων ἕρος στρατὸς αἰγαλητάων,
ἀκτῇ ἐπὶ προυχούσῃ, ἐπὶ πλατεῖ Ἑλλησπόντῳ.
ώς κεν τηλεφανῆς ἐκ ποντόφιν ἀνδράσιν εἴη
τοῖς, οἵ νῦν γεγάσι, καὶ οἱ μετόπισθε ἔσονται.

Ἐφθάσαμεν λοιπὸν οὔτως εἰς τὸ περίφημον πεδίον τῆς Τρωάδος, ὅπερ ἔχει 14 χιλιόμετρα τὸ μῆκος, 3 μέχρι 8 τὸ πλάτος, καὶ περιορίζεται πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου, κατὰ δὲ ὅλας τὰς ἄλλας πλευρὰς ὑπὸ συνεχῶν ὑψωμάτων, τὰ ὅποια βαθυδὸν καταβαίνουσι ἀπὸ τῶν ὁρέων τῆς Ἰδης. Πρὸς ἀνατολὰς ἡ σειρὰ τῶν ὑψωμάτων εἶναι διακεκομένη ὑπὸ ἄλλης πεδιάδος, 7 χιλιόμετρων τὸ μῆκος καὶ 2 τὸ πλάτος, ἥτις συνδέεται πρὸς δυσμὰς μετὰ τοῦ μεγάλου πεδίου καὶ συνορεύεται πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὴν ὑπὸ λόφων, πρὸς μεσημβρίαν δὲ ὑπὸ συνεχούς ὁρεινῆς ράχεως 40 ἔως 100 μέτρων ὕψους, ἐκτεινομένης μακρὰν εἰς τὸ μέγα πεδίον καὶ ληγούσης εἰς τὸ πολυυθρύλλητον ὅρος Ἰσσαρλίκ. Δευτέρᾳ, ἀλλὰ πολὺ μικροτέρᾳ πλαγίᾳ κοιλάς, ἐκτείνεται κατὰ τὴν μεσημβρινὴν ἀκρανή τῆς μεγάλης πεδιάδος πρὸς ἀνατολὰς. Ό αἰγιαλὸς τοῦ Τρωϊκοῦ πεδίου περιορίζεται, ὡς εἴπαμεν, πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Σιγείου, πρὸς ἀνατολὰς δὲ ὑπὸ τῶν λόφων τοῦ Ἰντεπε ἢ Ροιτείου. Εἶναι δὲ τὸ πεδίον κατ' ἀρχὰς τόσον ὁμαλόν, ὥστε ὑπάρχουσιν ἐν τῷ αἰγιαλῷ μεγάλα καὶ βαθέα τέλματα, τῶν ὅποιών τὰ στατὰ ὕδατα, καθόσον ἐκλίπουσιν ἔξατμιζόμενα, ἀναπληροῦνται διὰ τῆς εἰσδύσεως θαλασσίων ὑδάτων. Ἐκεῖθεν τὸ ἔδαφος τοῦ πεδίου ἀνεπαισθήτως ὑψώνεται, ἀλλὰ μόλις ἡ δλη ἀντοῦ ὑψωσις ἀναβαίνει εἰς 14 μέτρα ἐπὶ 14 χιλιόμετρων.

Τὸ ἔδαφος τοῦ πεδίου εἶναι λίαν καρποφόρον, ἀλλὰ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ συνίσταται ἐκ βάλτων, ὃν οἱ πλεῖστοι βεβαίως ἐσχηματίσθησαν διὰ τὴν παραμέλησιν τῆς καλλιεργείας. Εἶναι ἥμως ἀναφίεσθον ὅτι ὑπῆρχον ἡδη βάλτοι ἐνταῦθα κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ

τρφίκοις πολέμου, ὅτι δὲ τοιωτοι ὑπῆρχον καὶ πλησίον τοῦ
Ἴλιον συνάγεται, διότι καὶ Ὁμηρον (Ὀδ. Ε 472—475) ὁ
Οδυσσεὺς λέγει εἰς τὸν Εὔμαιον:

Ἄλλ' ὅτε δὴ β' ἵκεμεσθα ποτὶ πτόλιν αἰπύ τε τεῖχος,
Ἡμεῖς μὲν περὶ ἄστυ κατὰ βωπῆς πυκνά,
Ἄν δόνακας καὶ ἔλος, ὃπλα τείχει πεπτηῶτες,
Κείμεθα,

Τὸ πεδίον διαδρέεται ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς βορρᾶν, εἰς δλον
τὸ μῆκος του, ὑπὸ τοῦ Σκαμάνδρου, οὗ τὸ ὄνομα ἀναγνωρίζεται
εἰσέπι ἐν τῷ σημερινῷ ὀνόματι Μενδερέ.

Ο ποταμὸς οὗτος πηγάζει ἐκ μιᾶς ψυγρᾶς καὶ μιᾶς θερμῆς
πηγῆς σιμὰ τῆς κορυφῆς τῆς Ἱδης, καὶ, φέύσας 60 χιλιόμετρα,
ἐκβάλλει πλησίον τῆς μικρᾶς πόλεως Κουμ-Καλὲ εἰς τὸν Ἐλ-
λήσποντον. Αἱ γειναῖς κρημνώδεις σχήματα του, αἱ ἐποίαι ἔχουσιν
ἐν πολλοῖς μέρεσιν 6 μέτρα ὑψούς, εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος
πεφυτευμέναι ὑπὸ δένδρων, σπώνται κατὰ τοὺς Ὁμηρικοὺς χρόνους,
ώς ὁ ποιητὴς λέγει:

Καίοντο πτελέαι τε καὶ ἴτέαι ἥδε μαρτίαι,
Καίετο δὲ λωτός τ' ἥδε θρύσιον ἥδε κύπειρον
Τὰ περὶ καλὰ ῥέεθρα ἄλις ποταμοῦ πεφύκει

Τὸ πλάτος τοῦ Σκαμάνδρου εἶναι 100—200 μέτρα, οὐχ ἡτον
ἔμως συγγάκις πλημμυρεῖ ἐκ τῶν χειμερινῶν βροχῶν, ὃς τε
κατακλύζει μέγα μέρος τοῦ πεδίου. Τὰ Ὁμηρικὰ ἐπίθετα τοῦ ποτα-
μοῦ τούτου εἶναι: ἐνέρροος, δινήεις, μέγας, βαθύδινης, βαθύρροος,
ἀργυροδίνης, ἥιστεις. Τὸ ἑλληνικὸν σρατόπεδον κατεῖχε τὸν δλον
αἰγιαλὸν μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Σιγείου καὶ τῶν ὑψωμάτων
τοῦ Ἰντεπε ἢ Ποιτείου, διότι ὁ Ὁμηρος λέγει ἐν Ἰλιάδι Ε,
31—36:

Τὰς γὰρ πρώτας (νῆας) πεδίονδε
εἴρυσαν, αὐτάρ τεῖχος ἐπὶ πρύμνησιν ἔδειμαν.
Οὐδὲ γὰρ οὐδέ, εὑρύς περ ἐών, ἐδυνήσατο πάσας
αἰγιαλὸς νῆας καδέειν στείγοντο δὲ λάσι.
Τῷ δέ προκρόσσας ἔρυσαν, καὶ πληῆσαν ἀπάσης
Πιένος στόμα μακρόν, ὃσον συγεέργαθον ἄκρα.

Ἐὰν δέ ὁ Σκάμανδρος ἔκτοτε εἶχε τὴν παροῦσαν κοίτην, ἥθελε διατρέχει ἀνά μέσον τοῦ Ἐλληνικοῦ στρατοπέδου, καὶ ὁ Ὀμηρός δὲν ἥθελε παραλείψει ν' ἀναφέρῃ τὸ σπουδαιότατον γεγονός τοῦτο. Ὁθεν ἀναμφίβολον εἶναι ὅτι ὁ ποταμὸς κατεῖχε ποτε τὴν πλατεῖαν κοίτην τοῦ μικροῦ ρύακος Ἰντεπε-¹ Ασμακ, δεῖτις παραφρέων τὰ ὑψώματα τοῦ Ἰντεπε, ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἐλλήσποντον, σημὰ τοῦ κωνοειδῶς τάφου τοῦ Αἴαντος. Τρεῖς πλατεῖαι ξηραὶ χαράδραι, ὡν βλέπει τις τὰ ἵχην μεταξὺ τοῦ Ἰντεπε-¹ Ασμακ καὶ τοῦ νῦν Σκαμάνδρου, ἀποδεικνύουσιν ὅτι οὗτος ἥλλαξε τὴν κοίτην τουβαθμηδὸν ἐν διαστήματι πολλῶν αἰώνων. Ἀναβαίνων τις τὸν Ἰντεπε-¹ Ασμακ ἔως τοῦ χωρίου Κουμ-Κόι, βλέπει, ὅτι εἶναι ἡ ἔξακολούθησίς τοῦ ὄμοιώς ἐν εὐρείᾳ κοίτῃ ρέοντος Καλιφάτλι-² Ασμακ, δεῖτις ἐκπέμπει νῦν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ὑδάτων του, ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου βορειοδυτικῶς, εἰς τὸν Ἐλλήσποντον. Ἄλλ' εὐκόλως διακρίνει τις, ὅτι οὗτος ὁ βραχίων οὐδόλως εἶναι ἀρχαῖος, καὶ ὅτι συγκριτικῶς νεωστὶ μόνον ἐσχηματίσθη ὑπὸ τῶν ὑδάτων. Λοιπὸν ὁ Σκάμανδρος κατεῖχεν ἐν τῇ ἀρχαιότητι μέχρι τοῦ χωρίου Κουμκόι τὴν κοίτην τοῦ Ἰντεπε-¹ Ασμακ, ἐκεῖθεν δὲ τὴν τοῦ Καλιφάτλι-² Ασμακ, δεῖτις τρέφεται νῦν μόνον ἐκ τῶν πολυπιδάκων βάλτων, τῶν ἐν τῷ μεσημβρινῷ μέρει τοῦ πεδίου. Ἡ ταυτότης τῆς κοίτης τοῦ Καλιφάτλι-² Ασμακ μετὰ τῆς ἀρχαίας κοίτης τοῦ Σκαμάνδρου ἀποδεικνύεται πρὸς τούτοις ὑπὸ τοῦ νῦν εἰσέτι, ἡμιόλιον χιλιόμετρον πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἰσσαρλίκ, εἰς αὐτὸν ἐκβάλλοντος Σιμόντος, δεῖτις, δνομαζόμενος τώρα Δούμβρεκ-Σού, πηγάζει, ἐν ἀποστάσει 24 χιλιομέτρων, ἐκ τῶν ὑπορειῶν τῆς Ἰδης, καὶ διατρέχει τὸ ἀνατολικὸν πεδίον, ἐν τῷ δποίῳ σχηματίζει μέγιστα καὶ πάντοτε ἀδιάβατα ἔλη. Τὸ πλάτος του εἶναι 20—30 μέτρα. Οἱ Ὀμηρος ἐπικυροῦ καὶ τὴν συρροήν τῶν δύο ποταμῶν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ Ἰλίου μικρὰν ἀπόστασιν τῆς συμβολῆς, διότι λέγει (Ιλ: Ε. 773—774)

¹Ἄλλ' ὅτε δὴ Τροίην ἦσαν ποταμῷ τε ρέοντες,

²Ἔγι: ἕος Σιμόνεις συμβάλλετον ἡδὲ Σκάμανδρος

Ἐγὼ ν' ἀναφέρω εἰσέτι τὸν ποταμὸν Καμάρ-Τσάϊ, δεῖτις ἐκ-

Εάλλει εἰς τὸν Σκάμανδρον, σχεδὸν κατὰ τὴν μεσημέρινὴν ἄκραν τοῦ πεδίου, καὶ δικαίως ταυτίζεται μετὰ τοῦ παρ' Ὁμήρῳ Θυμερίου. Τέλος μὴ παραλίπωμεν τὸν κατὰ τὴν μεσημέρινὴν ἄκραν τοῦ πεδίου εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὑψωμάτων τοῦ Βουναρβάσι-Σού, οὗ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ὑδάτων ἐκβάλλει διὰ τεχνητῆς διώρυγος εἰς τὸν κόλπον Μπασίκα τοῦ Αίγαίου πελάγους, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῶν ὑδάτων τους σχηματίζει μεγίστους βάλτους.

Τὰ ἐκ τῶν πολλῶν ἔλῶν τοῦ Τρωϊκοῦ πεδίου ἔξατμιζόμενα λοιμώδη μιάσματα διαφθείρουσι τὸν ἀέρα καὶ προξενοῦσι πολλοὺς πυρετούς· διὰ τούτο δὲν εὑρίσκονται ἐν τῷ πεδίῳ εἰμὴ τὰ τρία πτωχότατα χωρία, Χαλίλ-Κόι, Καλιφάτλι καὶ Κούμ-Κόι, ὡν τὸ τελευταῖον εἶναι ὅλως ἀκατοίκητον ἐν τῷ θέρει.

Κατὰ τὴν πεποίθησίν μου ὅλως λελανθασμένη εἶναι ἡ κοινὴ γνώμη, ὅτι ὑπῆρχεν, ἐν καιρῷ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου, βαθὺς θαλάσσιος κόλπος ἐν τῷ πεδίῳ πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον.

Οἱ τὴν γνώμην ταύτην ἐπὶ τοῦ Ὁμήρου στηρίζοντες, οὐκ ὅρθιῶς μεταφράζουσι τοὺς στίχους (Ιλ. Β. 92) « ἡγέρνος προπάροιθε βαθείης ἐστιχόντο », καὶ (Ιλ. Ξ 35—36)

Καὶ πλῆσαν ἀπάσης
Ἴπιόνος στόμα μακρὸν, ὃσον συνέργαζον ἄκραι

διότι ἐν αὐτοῖς ὁ ποιητὴς θέλει μόνον νὰ περιγράψῃ τὸν ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Σιγείου καὶ τῶν τοῦ Ἰντεπε ὑψωμάτων ἐγκεκλεισμένον χαμηλὸν αἰγιαλόν. Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ἡ βαθμιαία ὑψωσις τῶν λόφων τοῦ Ἰντεπε καὶ αἱ ὑψηλαί τε καὶ χρημνώδεις ὅχθαι τῶν ρύακων "Ιντεπε—"Ασμακ καὶ Καλιφάτλι—"Ασμακ πλησίον τῶν ἐκβολῶν αὐτῶν ἐν βαλτώδει ἐδάφει, καταπολεμοῦσι τὴν ἴδεαν ὅτι κόλπος θαλάσσιος ἥδυνατό ποτε νὰ ὑπάρχῃ ἐκεῖ. Ἐὰν τὸ ἐδάφος τοῦ πεδίου ἦτο τὸ προϊὸν τῶν προσχώσεων τῶν ποταμῶν καὶ ρύακων, αἱ ὅχθαι των δὲν θὰ ἥδυναντο νὰ ἔχωσι κάθετον ὕψος 2—6 μέτρων, εἰς τόπους ὅπου ἡ γῆ εἶναι ἐλώδης καὶ μαλακή. Προσέτι τὰ μεγάλα καὶ βαθέα τέλματα ἐν τῷ αἰ-

γιαλῷ τοῦ πεδίου, ἀπωθοῦν τὴν ὑπόθεσιν ὅτι τὸ τρωϊκὸν πεδίον, ὀλόκληρὸν ἦ ἐν μέρει, ἐσχηματίσθη ὑπὸ προσχώσεως.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναφερομένη στομαλίμνη ὑπάρχει εἰσέτι, καὶ αὕτη εἶναι βεβαίως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ θέσει τῆς. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ὁ ῥοῦς τοῦ Ἑλλησπόντου, ὅστις τρέχει μὲ ταχύτητα τριῶν ἀγγλικῶν μιλίων τὴν ὥραν, παρασύρει τὴν χωσματικὴν ὅλην τῶν ποταμῶν, καταλέτων αὐτὴν εἰς τὰς πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἑλλησπόντου ὑπαρχούσας ὑφάλους, δίλγα χιλιόμετρα μακρὰν τοῦ πεδίου τῆς Τρωάδος· ὁ δὲ ῥοῦς οὗτος, ἀείποτε ἀπέτρεψε τὴν πρόσχωσιν τοῦ αἰγιαλοῦ.

Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς μὴ ὑπάρχεως θαλασσίου κόλπου δύναμαι νὰ προσθέσω, ὅτι ἡ μικρὰ πόλις Κουμ-Καλὲ κεῖται ἐπὶ τῇ μάλιστα εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἔξεχούσῃ ἀκρᾳ τοῦ τρωϊκοῦ πεδίου, ἐν τῇ τοποθεσίᾳ μιᾶς ἀρχαίας πόλεως, ἥτις δὲν δύναται νὰ ἔναι ἀλλη παρὰ τὸ Ἀχίλλειον. Ἡ πόλις αὕτη ἔκτισθη, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ὑπὸ τῶν Μιτυληναίων. Ἐπειδὴ ὅμως, κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, αὕτη εὑρέθη κατὰ τὴν 43 Ὁλυμπιάδα (τούτ' ἔστι τῷ 607 πρὸ Χρ.) ἀπὸ πολλοῦ χρόνου εἰς πόλεμον μετὰ τοῦ Σιγείου, δυνάμεθα μετὰ πάσης πιθανότητος νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἡ κτίσις αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ 8ου ἢ τὸ τέλος τοῦ 9ου πρὸ Χριστοῦ αἰώνος.

Παρέχει λοιπὸν ἡ πόλις Ἀχίλλειον μόνη τῆς τὴν σαφεστάτην ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον ἔκτασις τοῦ τρωϊκοῦ πεδίου εἶναι τὴν σήμερον ἡ ἴδια, ὅποια καὶ ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Ὁμέρου τὰ δὲ τέλματα τοῦ αἰγιαλοῦ ἀναμφιβόλως ἐσχηματίσθησαν ὑστερον.

Ἐπειδὴ ὅμιλῶ περὶ τῆς τοπογραφίας τῆς Τρωάδος, δὲν εὐρίσκω ἄτοπον νὰ προσθέσω ἐνταῦθα, ὅτι ἡ κοινὴ μετάφρασις τῶν Ὁμηρικῶν λέξεων «θρωσμὸς πεδίοιο» διὰ τοῦ «λόφος ἐν τῷ πεδίῳ» εἶναι δλῶς λελανθασμένη· πρῶτον μὲν διότι δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ τρωϊκῷ πεδίῳ οὐδὲν χωριστὸν ὕψωμα, δεύτερον δὲ διότι ἡ ἔννοια τῶν τριῶν ὄμηρικῶν στίγμων, ἐν οἷς αἱ λέξεις αὗται ἀναφέρονται, οὐδόλως ἐπιδέχεται τοιαύτην μετάφρασιν. Ἀναγινώσκομεν ἐν Ἰλιάδi (K. 159—161)

Ἐγρεο Τυδέος αἰεὶ τί πάννυγχον βῆπον ἀφατεῖς;
Οὐκ ἀλιεῖς, ώς Τρῷες ἐπὶ Θρωσμῷ πεδίοιο
Εἴτεπι ἀγγὶ νεῶν δλίγος δὲ ἔτι γρῦπος ἐρύκει;

καὶ ἐν Ἰλιάδι (λ. 56)

Τρῷες δὲ αὐθὶ ἔτέρωθεν ἐπὶ Θρωσμῷ πεδίοιο,
Ἐκτορά τὸν ἀμφὶ μέγιν καὶ ἀμύμονα Πουλυδάμαντα

Εἰς ἀμφότερα δὲ τὰ γωρία ταῦτα τῆς Ἰλιάδος ὄνομάζεται
«Θρωσμὸς πεδίοιο» ἡ ἥδη ἐν τῇ Θ. ῥαψῳδίᾳ (489—492)
ἀναφερομένη τοποθεσία τοῦ τρῳϊκοῦ στρατοπέδου, ἐπὶ τῇ δεξιᾷ
σχήμῃ τοῦ Σκαμάνδρου· ἀναγινώσκομεν δηλαδὴ ἐκεῖ:

Τρῷων αὖτε ἀγορὴν ποιήσατο Φαίδιμος Ἐκτωρ,
Νόσφι νεῶν ἀγαγὼν ποταμῷ ἐπὶ δινήσεντι,
Ἐν καθερῷ, δῆτα δὴ νεκρῶν διεφείνετο χῶρος.
Ἐξ ἓππων δὲ ἀποδάντες ἐπὶ γόνα μύθον ἔκουσον

Οἱ στίχοι οὗτοι οὐδαμῶς ὑπαινίττονται ὅτι ἡ ὥχθη τοῦ Σκα-
μάνδρου, δὲ χῶρος τοῦ Τρῳϊκοῦ στρατοπέδου, ἥτο ὑψηλοτέρα τοῦ
ἄλλου πεδίου. Εὑρίσκομεν δὲ εἰσέτι τρίτην φορὰν τὰς λέξεις
«Θρωσμὸς πεδίοιο» ἐν Ἰλιάδι (λ. 1—3):

Ως οἱ μὲν παρὰ νηυσὶ κορωνίσι θωρήσσοντο
ἀμφὶ σὲ, Πηλέος νιέ, μάχης ἀκόρητον, Ἀχαιοί.
Τρῷες δὲ αὐτὸν ἔτέρωθεν ἐπὶ Θρωσμῷ Πεδίοιο

Καὶ ἐνταῦθα εἶναι δὲ λόγος περὶ τῆς τοῦ τρῳϊκοῦ στρατοπέ-
δου τοποθεσίας, ἥτις περιγράφεται ἐν τῇ ῥαψῳδίᾳ Σ 243—309.
Οἱ δὲ στίχοι 256: «ἐν πεδίῳ παρὰ νηυσίν» ἐκάς δὲ ἀπὸ τείχεδε
εἰμεν» ἀποδεικνύει ὅτι ἡ τοποθεσία τοῦ στρατοπέδου ἥτο ἐν τῷ
ὅμαλῷ πεδίῳ, πλησίον τῶν πλοίων. Παρακαλῶ νὰ προσέξητε,
ὅτι ἐν ταῖς τρισὶ περιπτώσεσι ταύταις ὁ ποιητὴς ἀναφέρει τὴν
θέσιν τοῦ τρῳϊκοῦ στρατοπέδου κατ’ ἀντίθεσιν τῆς θέσεως τοῦ ἐλ-
ληνικοῦ στρατοπέδου, τοῦ εὑρίσκομένου ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ
Ἐλληνησπόντου. Επομένως ἡ μόνη δυνατὴ μετάφρασις τῶν λέ-
ξεων «Θρωσμὸς πεδίοιο» εἶναι «τὰ ἄνω τοῦ πεδίου» ἢ καθαρώ-
τερον «τὰ ἐνδότερα τοῦ πεδίου,» τὰ ὄποια, ως εἰπον, ἔχουσι μὲν

ἀνωφερῆ τινα κλίσιν, ἀλλ' ὡς ἐκ τούτου δὲν ἀποτελοῦσι λοφοειδῆς θύμωματα.

Μοὶ μένει εἰσέτι νὰ ἡμιλήσω περὶ τῶν κωνοειδῶν λόφων τῆς Τρωάδος, τῶν λεγομένων ἥρωϊκῶν τύμβων, ὡν τινες βεβαίως ὑπῆρχον ήδη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ὁμήρου, διότι αὐτὸς ἀναφέρει τὸν τύμβον τοῦ Ἀχιλλέως, τῆς Μυρίνης, τοῦ Αἰσυήτου καὶ τοῦ Ἰλου. Οἱ δύο τελευταῖοι, οὓς ὁ ποιητὴς περιγράφει ὡς κειμένους μεταξὺ τοῦ Ἰλίου καὶ τοῦ Ἐλλησπόντου, ἐπομένως ἐν τῷ ὄμαλῷ πεδίῳ, ἐντελῶς ἡρανισθησαν. Κατὰ τὸν "Ομηρον λοιπὸν ἦσαν τάφοι, καὶ ἡ γνώμη αὕτη ἐπίκυρωσται ὑπὸ τῆς παραδόσεως καθ' ὅλην τὴν ιστορικὴν ἀρχαιότητα· διότι, κατὰ Στράβωνα, Μ, 1, οἱ Ἰλιεῖς ἐποίουν ἐναγισμούς, οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῷ τύμβῳ τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ Πατρόκλου καὶ τοῦ Ἀντιλόχου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ τύμβῳ τοῦ Αἴαντος. Κατὰ τὸν Πλούταρχον, τὸν Κικέρωνα καὶ τὸν Αἰλιανόν, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔθυσεν ἐπὶ τῷ τάφῳ τοῦ Ἀχιλλέως. Κατὰ τὸν Φιλόστρατον (Ἡρωϊκὰ Α) ὁ Ἀδριανὸς ἐπεσκεύασε τὸν ἐπὶ τῷ τύμβῳ τοῦ Αἴαντος εὑρισκόμενον ναόν, οὗ σώζονται εἰσέτι μεγάλα ἔρείπια. Κατὰ τὸν Δίωνα Κάσσιον ὁ Καράκαλλος ἐποίησεν ἐναγισμούς καὶ ἀγῶνας γύρω τοῦ τύμβου τοῦ Ἀχιλλέως.

Καθ' Ἡρωδιανόν, (Δ), φαίνεται, ὅτι ὁ Καράκαλλος ἐπεθύμει νὰ ἔχῃ τὸν Πάτροκλόν του, ἵνα δυνηθῇ νὰ μιμηθῇ τὴν κηδείαν ἦν ὁ Ἀχιλλεὺς ἐποίησε τῷ φίλῳ του. Ἐξαίρηνης ἀποθνήσκει ὁ πιστότατος φίλος του, ὁ Φῆστος· ὃ δὲ Ἡρωδιανὸς αἰνίτεται ὅτι ἐφαρμακώθη, διότι λέγει: «ώς μέν τινες ἔλεγον φαρμάκῳ ἀναιρεθείες». Ό Καράκαλλος ἐποίησε τότε τῷ Φῆστῳ μεγαλοπρεπεσάτην κηδείαν, ἀκριβῶς μιμούμενος τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως ποιηθεῖσαν τῷ φίλῳ του τῷ Πατρόκλῳ, καὶ ἡτις λαμπρῶς ἀμά καὶ λεπτομερῶς ἐν τῇ Ψραψωδίᾳ τῆς Ἰλιάδος περιγράφεται. "Υστερον δὲ κατεσκεύασεν ἐπὶ τῆς τέφρας τοῦ φίλου του μέγαν κωνοειδῆ τύμβον. Πιθανῶς ὁ τάφος οὗτος εἶναι ὁ νῦν λεγόμενος «Ἀγιος Δημήτριος Τεπέ»,» ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, 4 χιλιόμετρα πρὸς μεσημέριαν τοῦ Σιγείου. Ἀλλ' ὅπως καὶ

ἄν ἔχῃ τὰ περὶ τούτου, γιγνώσκομεν μόνον, ὅτι ὁ εἰς τῶν κωνοειδῶν λόφων, ὁ τὰ λείψανα τοῦ Φήστου κατέχων, ἔχρησίμευεν ώς τάφος, διότι ἐν σύδενὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἀνασκαφέντων ἐλόφων ἡ παράδοσις δὲν ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῆς κριτικῆς τῆς σκαπάνης. 'Ο ύπὸ τοῦ Φρεδερίκου Κάλβερτ σιμὰ τοῦ χωρίου Πεγκού ἐν Τριφάδι ἀνασκαφεὶς κωνοειδὴς λόφος, ως καὶ ὁ ύπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἀνερυχθεὶς τάφος τοῦ Πατρόκλου, δὲν περιεῖχον οὔτε ἔχος στάκτης, ἀνθράκων ἢ ὅστῶν. 'Ο εἰς τῶν ἐπὶ τοῦ Balidagh, ὅπισθεν τοῦ χωρίου Βουναρβάσι κειμένων τριῶν κωνοειδῶν λόφων, ὁ λεγόμενος τάφος τοῦ Ἐκτορος, διπτις ἐν Ὀκτωβρίῳ 1872 ἀνεσκάφη ὑπὸ τοῦ περιφήμου ἀνθρωπολόγου Sir John Lubbock, ἐπίσης δὲν περιεῖχεν οὔτε ἄνθρακας, οὔτε τέφραν, οὔτε ὅστα, ἀλλ' εὑρέθησαν ἐν αὐτῷ πολλὰ τεμάχια ἔζωγραφισμένων ἐλληνικῶν ἀγγείων τοῦ 3^{ου} πρὸ Χριστοῦ αἰώνος. 'Επομένως ἀδύνατον εἶναι ἡ χρονολογία τοῦ τεχνητοῦ τούτου λόφου ν' ἀνατρέχῃ εἰς ἐποχὴν ἀρχαιοτέραν τοῦ 3^{ου} π. χ. αἰώνος. 'Ἐν Ἀπριλίῳ 1873 ἡ Κυρία Σχλιέμανν ἀνέσκαψε τὸν κωνοειδῆ τύμβον, τὸν νῦν λεγόμενον «Παστά Τεπέ», τοῦ ὅποιού ἡ θέσις ἀκριβῶς ἀντεστοίχει εἰς τὴν τοποθεσίαν τοῦ τάφου τῆς Βατίειας, τῆς τοῦ Δαρδάνου γυναικός, τὴν περιγραφομένην ὑπὸ τοῦ Ομήρου ἐν Ἰλιάδι B, 811—815.

"Ἐστι δέ τις προπάροιθε πόλιος αἰπεῖα κολώνη,
Ἐν πεδίῳ ἀπάνευθε, περίδρομος ἔνθα καὶ ἔνθα·
τὴν ἡτοι ἄνδρες Βατίειαν κικλήσκουσιν,
ἀθάνατοι δέ τε σῆμα πολυσκάριθμοι Μυρίνης·
ἔνθα τότε Τρῶες τε διεκρίθεν ἥδ' ἐπίκουροι·

'Η Κυρία Σχλιέμανν ἔσκαψεν ἀπὸ τῆς τοῦ λόφου κορυφῆς μέγαν τετράγωνον λάκκον, 4 $\frac{1}{2}$ μέτρων μήκους καὶ 4 μέτρων πλάτους, καὶ ἔθαψεν ἐν βάθει 4 $\frac{1}{2}$ μέτρων εἰς τὸν βράχον, μὴ ευροῦσα ἄλλο τι παρὰ 50 περίου τεμάχια διαφόρων χυτρῶν καὶ ἀγγείων προϊστορικῆς κατασκευῆς· οὔτε ἔχος δὲ τέφρας ἢ ἀνθράκων.

Μοὶ μένει εἰσέτι νὰ δμιιλήσω περὶ τῶν ἐν ἔτει 1788, κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας, τοῦ Choiseul Gouffrier, ὑφ' ἐνὸς ἔθραίου γενομένων ἀνασκα-

φῶν τῶν λεγομένων τάφων τοῦ Ἀχιλλέως καὶ Αἴαντος. Ἐν τῷ τελευταίῳ ἀπεκαλύφθησαν μόνον τὰ ἔρείπια τοῦ ἐπὶ Ἀδριανοῦ διορθωθέντος ἱεροῦ· ἐν δὲ τῷ τύμβῳ τοῦ Ἀχιλλέως ἐν χάλκινον ἄγαλμα ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς· ἀλλ’ οὔτε ἵχνος ἀνθράκων ἢ δστῶν. Τύπονοια δὲ ὑπάρχει ὅτι τὸ ἄγαλμα ἐκρύφθη ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ ἔβραίου ἵν’ ἀποκτήσῃ μεγάλην ἀμοιβήν. Ἐπομένως δὲ σκοπὸς τῶν τῆς Τρωάδος τεχνητῶν κωνοειδῶν λόφων, τῶν λεγομένων ἡρωϊκῶν τύμβων, μένει εἰσέτι ἄγνωστος.

Ἐν τῷ τρωϊκῷ πεδίῳ λοιπόν, τοῦ ὅποίου ἄχρι τοῦδε περιέγραψα τὴν τοπογραφίαν, ἔχομεν νὰ ἔρευνήσωμεν τὴν τοποθεσίαν τοῦ Ὁμηρικοῦ Ἰλίου. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι, μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν διαδόχων, ἐλογίζετο ὡς βέβαιον, ὅτι τὸ Ἱλιον τῆς Ἑλληνικῆς ἀποκίας κατεῖχε τὴν τοποθεσίαν τοῦ Ὁμηρικοῦ Ἰλίου, καὶ μέχρι τῆς δευτέρας πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος οὐδεὶς ἡμφισθήτησε ποτὲ τὴν ταυτότητα τῶν δύο πόλεων. Τὴν τοποθεσίαν ταύτην περιγράφει δὲ Στράβων N, 1, ὡς ἔξης: «Ἀπὸ δὲ τῆς κατὰ τοὺς τόπους Ἰδαίης δρεινῆς δύο φησὶν (δὲ Δημήτριος δὲ Σκήψιος) ἀγκῶνας ἕκτεινεσθαι πρὸς θάλατταν, τὸν μὲν εὖλον Ῥοιτείου, τὸν δὲ Σιγείου, ποιοῦντας ἔξης ἀμφοῖν γραμμὴν ἡμικυκλιώδην, τελευτᾶν δὲ ἐν τῷ πεδίῳ τοσοῦτον ἀπέχοντας τῆς θαλάττης ὅσον τὸ νῦν Ἱλιον· τοῦτο μὲν δὴ μεταξὺ τῆς τελευτῆς τῶν λεχθέντων ἀγκῶνων εἶναι.» Εὑρίσκεται τῷ ὅντι τὸ Ἱλιον ἐφ’ ἐνὸς δροπεδίου σχηματιζομένου ἐπὶ τοῦ εἰς τὸ πεδίον προσβαίνοντος μέσου δρεινοῦ ἀγκῶνος, ἢ δὲ ἀκρόπολις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ τῇ πόλει προσεχοῦς πολυθρυλλήτου δρους Ἰσταρλίκ, τὸ ὅποιον σχηματίζει τὴν ἀκραν τοῦ ἀγκῶνος πρὸς βορρᾶν καὶ δύσιν καὶ καταφέρεται ὑπὸ γωνίαν 50 μιορῶν εἰς τὸ πεδίον.

Εἰς τὴν ἀκρόπολιν ταύτην ἀνέβη δέ Ξέρξης κατὰ τὴν ἐπὶ τὴν Ἐλλάδα ἐκστρατείαν του (480 πρ. Χρ.). Λέγει δὲ δέ οἱ Ἡρόδοτος περὶ τούτου: «Ἀπικομένου δὲ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὸν Σκάμανδρον, δὲς πρῶτος ποταμῶν, ἐπει τε ἐκ Σάρδεων δρμηθέντες ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἐπέλιπε τὸ ρέεθρον οὐδὲ ἀπέγρησε τῇ στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήνεσι πινόμενος, ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ὡς

» ἀπίκετο Εέρξης, ἐς τὸ Πριάμου Πέργαμον ἀνέβη ἔμερον ἔχων
» θεήσασθαι, θεησάμενος δὲ καὶ πυθόμενος κείνων ἔκαστα τῇ
» Ἀθηναίῃ τῇ Ἰλιάδι ἔθυσε βοῦς χιλίας, χοὰς δὲ οἱ μάγοι τοῖσι
» ἥρωσι ἔχέαντο. Ταῦτα δὲ ποιησαμένοισι νυκτὸς φόβος ἐς τὸ
» στρατόπεδον ἐνέπεσε· ἄμα ἡμέρῃ δὲ ἐπορεύετο ἐντεῦθεν, ἐν ἀρι-
» στερῆ μὲν ἀπέργων Ροίτειον πόλιν καὶ Ὁφρύνειον καὶ Δάρδα-
» νον, ἥπερ δὴ Ἀβύδῳ ὅμοιορός ἐστι, ἐν δεξιῇ δὲ Γέργιθας Τευ-
» κρούς». Ἐκ δὲ τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Ἡροδότου ἀποδεικνύε-
ται δτὶς ὑπῆρχε τότε ἡ πόλις Ἰλιον ἔχουσα ἀκρόπολιν λεγομένην
Πέργαμον, ἥτις εἶχε ναὸν τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς, ἡ ὁποία ἦτο
ἡ πολιοῦχος θεά· προσέτι δτὶς ἦτο πασίγνωστος ἡ ταυτότης τῆς
πόλεως ταύτης μετὰ τοῦ ὄμηρικοῦ Ἰλίου, τῆς τοῦ Πριάμου Περ-
γάμου, καθὼς λέγει ὁ Ἡρόδοτος. Κατὰ τὸν Στράβωνα Ν. Ι. ἐκτί-
σθη τὸ Ἰλιον καὶ τὸ ἱερὸν ἐπὶ τῆς τῶν Λυδῶν κυριαρχίας· οὕτω
λοιπὸν 700 περίου ἔτη πρὸ Χριστοῦ. Ἡδὴ πρὸ τοῦ Ἡροδότου
ἔμνημάνευεν ὁ λογογράφος Ἐλλάνικος, ὁ Λέσβιος, τὴν ταυτότητα
τοῦ Ἰλίου τούτου μετὰ τῆς Ὄμηρικῆς Τροίας. Πλὴν τούτου εὐ-
ρίσκομεν ἐν τῷ ἴδιῳ Ὄμηρῷ (Ἰλιάς Υ. 215):

Δάρδανον αὖ πρῶτον τέκετο νεφεληγερέτα Ζεύς,
κτίσσε δὲ Δαρδανίην· ἐπει οὕπω Ἰλιος ἱὴ
ἐν πεδίῳ πεπόλιστο, πόλις μερόπων ἀνθρώπων,
ἀλλ' οὐτὸν ὑπωρείας ὥκεον πολυπίδανος Ἰδης

Οἱ στίχοι οὗτοι, οὓς ὑπομνηματίζει ὁ Πλάτων ἐν τῷ τρίτῳ
βιβλίῳ τῶν Νόμων, καθὼς ὁ κ. Ravaïsson νεωστὶ ἐξήγησεν ἐν
τῇ γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ· «δύνανται νὰ διαφωτίσωσι πολὺ τὸ ζή-
» τημα τῆς τοποθεσίας τῆς Τροίας. Ὁ Ὄμηρος λέγει δτὶς ὁ Δάρ-
» δανος ἔκτισε τὴν Δαρδανίαν ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τῆς Ἰδης, ὅτε
» τὸ Ἰλιον (τοῦ ὁποίου ὁ κτήτωρ, κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον, ἦτο ὁ
» Ἰλος) δὲν εἶχε κτισθῆ εἰσέτι ἐν τῷ πεδίῳ. Ὁ Πλάτων λέγει, δτὶς
» οἱ πρῶτοι ἀνθρώποι, ἐκ φόβου νέου κατακλυσμοῦ, κατφκίζοντο
» ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὅρεων ὅταν δὲ ἥρχισαν νὰ ἐνθαρρύνωνται,
» ἔκτισαν τὰς πόλεις των ἐπὶ τοῦ κατωφεροῦς· εἰς δὲ τὴν ἐποχὴν
» ταύτην ἀνήκει ἡ θεμελίωσις τῆς Δαρδανίας. Ἐν δὲ τῇ τρίτῃ

»έποχη, λέγει δὲ Πλάτων: κατωκίσθη δή φαμεν, ἐκ τῶν ὑψηλῶν
»εἰς μέγα τε καὶ καλὸν πεδίον "Ιλιον, ἐπὶ λόφον τινὰ οὐχ ὑψη-
»λὸν καὶ ἔχοντα ποταμὸύς πολλὸν ἀνωθεν ἐκ τῆς "Ιδης ὁρμη-
»μένους· Οἱ λόφοις τοῦ Ἰσσαρλίκ, ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Τρωάδος, κάλ-
»λιστα ἀρμόζει πρὸς τὴν τοποθεσίαν, ἦν καὶ ὁ "Ομηρος καὶ ὁ
»Πλάτων δίδουσι τῷ Ἰλίῳ Εἰς τοὺς δύο μεγάλους συγγραφεῖς
»τούτους ἀναμφιθόλως δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὸν Ἀρι-
»στοτέλην. Βεβαίως ὅτε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἥλθεν εἰς τὸ Ἰσ-
»σαρλίκ νὰ ἴδῃ τὰ λείψανα τοῦ ἀρχαίου Ἰλίου καὶ νὰ θύσῃ ἐκεῖ
»τῇ Τρωϊκῇ Παλλάδῳ Ἀθηνᾷ, αὐτὸς ἥτο σύμφωνος, οὐχὶ μόνον
»μετὰ τῆς παραδόσεως τῆς ταυτιστής τῆς τοποθεσίαν τῶν δύο
»Ἰλίων, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς γνώμης τοῦ πολυμαθεστάτου τῶν
»Ἐλλήνων, τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις ἥτο διδάσκαλος καὶ φίλος
»του. Οἱ Ἀριστοτέλης εἶχε πολὺ μελετήσει τὸν "Ομηρον· βε-
»βαίως δὲ πολλάκις εἶχε συνδιαλεχθῆ μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς το-
»ποθεσίας τῆς Τροίας ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅστις ἐλάτρευε τὸν
»"Ομηρον καὶ εἶχε κάμει, μετὰ τοῦ Καλλισθένους καὶ τοῦ Ἀνα-
»ξάρχου, νέαν διορθωμένην ἔκδιστιν τῶν ὄμηρικῶν ποιημάτων,
»τὴν λεγομένην, ἐκ τοῦ γάρθηκος».

Κατὰ τὸν Λίθιον ἔθυσεν ἐνταῦθα καὶ ὁ Μέγας Ἀντίοχος καὶ
ἐπόπλιος Σκηπίων. Η ταυτότης τῶν δύο Ἰλίων ἐπικυροῦσται
καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰουστίνου, τοῦ Ἀππιανοῦ, τοῦ Ὁθιδίου, τοῦ Σουη-
τωνίου, τοῦ Πλινίου, τοῦ Τακίτου καὶ πολλῶν ἄλλων ἀρχαίων.

Κατὰ διαταγὴν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ὁ Λυσίμαχος
ἔφρόντιζε πολὺ περὶ τῆς πόλεως, ἐκύκλωσεν αὐτὴν διὰ μεγάλου
τείχους 40 μήκους σταδίων καὶ ἔκτισε μεγαλοπρεπὲς θέατρον.

Οἱ πρῶτοι ὅστις ἔγραψεν ἐναντίον τῆς ταυτότητος τῶν δύο
Ἰλίων ἥτο Δημήτριος ὁ Σκήψιος (180 πρὸ Χριστοῦ). Ἰσχυρί-
ζετο δὲ ὅτι ἡ ὅλη γώρα, ἡ χωρίζουσα τὸ Ἰλιον ἀπὸ τῆς θαλάσ-
σης, ἥτο ποταμόχωστος καὶ ἐσχηματίσθη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς
Τροίας, ὅτι ἐπομένως δὲν ὑπῆρχε σιμὰ τοῦ Ἰλίου ἀρκετὴ εὐρυ-
γωρία διὰ τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς Ἰλιάδος. Διὰ τοῦτο ὁ Σκή-
ψιος ἀνεγνώριζε τὴν ταυτότητα τοῦ ἀρχαίου Ἰλίου μετὰ τῆς,

80 στάδια πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Ἰλίου κειμένης Ἰλιέων Κώμης, ὁμοιογῶν ὅμως, ὅτι δὲν ἐσώζετο οὔτε ἵγνος αὐτοῦ.

Κατὰ τὸν Στράβωνα (Ν. Ι.) ὁ Δημήτριος ἡξίου, ὅτι μετὰ τὴν ἀλωσιν τοῦ Ἰλίου, ἡ πατρὶς αὐτοῦ Σκῆψις, ἐγένετο ἡ πρωτεύουσα τοῦ Αἰνείου, καὶ φανερόν ἐστι, ὅτι ἐφύπνει τὸ Ἱλιον ἔνεκα τῆς πιμῆς ταύτης. 'Ο δὲ Στράβων παρεδέχθη τὴν γνώμην τοῦ Δημητρίου, ἀτὰ καὶ δὲρ ἐπεσκέψθη ποτὲ τὴν Τρωάδα. Αἱ δὲ ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ θέσει τῆς Ἰλιέων Κώμης γενόμεναι ἀνασκαφαὶ ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ τεχνητὴ ἐπισώρευσις χώματος εἶναι ἐκεῖ ἐλαχίστη, ὅτι δὲ ἐπομένως δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖ ποτὲ οὐδεμία πόλις.

Τὸ πρόσδημα περὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ Ἰλίου ἐκοιμᾶτο ἐφ' ὅλον τὸν μεσαιῶνα, καὶ ἀπαρατήρητον διῆλθε τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἔως οὗ, τῷ 1788, ὁ γάλλος Le Chevalier ἐπεσκέψθη τὴν Τρωάδα καὶ ἀνεγνώρισε τὰ εἰς τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τοῦ Τρωϊκοῦ πεδίου εὑρισκόμενα ὑψώματα τοῦ Βουναρβάσι ὡς τὸν χῶρον τοῦ Ὄμηρικοῦ Ἰλίου· ἀνεγνώρισε δὲ καὶ ἐν ταῖς εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὑψώματων τούτων ἀναβρυούσαις 40 πηγαῖς τὰς ὑφ' Ὄμηρου ἀναφερομένας δύο πηγὰς θερμοῦς καὶ ψυχροῦ ὕδατος, παρ' αἷς ἐφονεύθη ὁ Ἐκτωρ. Τὴν θεωρίαν ταύτην παρεδέχθησαν ἀπαντες σχεδὸν οἱ ἐκτοτε τὴν Τρωάδα ἐπισκεψθέντες ἀρχαιολόγοι, ἔως οὗ, τῷ 1864, ὁ μακαρίτης πρόξενος G. von Hahn, ὁ ἀρχιτέκτων Τσίλλερ καὶ ὁ ἀστρονόμος Schmidt, ἀνέσκαψαν τὴν εἰς τὴν ἄκραν τῶν ὑψώματων τούτων ὑπάρχουσαν καὶ ὑπὸ κυκλωπείων τείχων περιτριγυρισμένην τοποθεσίαν μιᾶς μικροτάτης πόλεως, ἦν οἱ ἀρχαιολόγοι εἶχον θεωρήσει ὡς τὴν Πέργαμον τοῦ Ἰλίου. Αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται ὅμως οὐδὲν ἀλλοι ἔφερον εἰς φῶς παρὰ τεμάχια ἔξωγραφισμένων χυτῶν καὶ ἀγγείων τοῦ δευτέρου μέχρι τοῦ πέμπτου πρ. Χρ. αἰῶνος· ἐπομένως οὐδὲ τὰ κυκλώπεια τείχη δύνανται νὰ ἔμναι ἡ ὅμηρικὴ Πέργαμος. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ ἐπισώρευσις τῶν ἔρειπίων εἶναι καὶ ἐκεῖ ὡσαύτως ἐλαχίστη· εἰς πολλὰ μέρη ἔξεχει αὐτὸς ὁ Ισούμενος βράχος καὶ ἐν ἐνὶ μόνον μικρῷ τόπῳ ἡ ἐπισώρευσις τῶν χωμάτων ἔχει 2 μέ-

τρα βάθους. Τέλος, μία ἐν 1873 ὑπ' ἐμοῦ εὑρεθεῖσα ἐπιγραφὴ ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ μικρὰ πόλις αὕτη ἦτο ἡ Γέργις. Ἐνώπιον τῆς πόλεως ταύτης εὑρίσκονται οἱ ἥδη ἀναφέρθεντες 3 κωνσειδεῖς λόφοι ἢ τύμβοι. Μεταξὺ δὲ ἀυτῶν καὶ τῶν 40 πηγῶν, ἐν ἀποστάσει 3 χιλιομέτρων, ἔγω ἀνέσκαψα τὸ ἔδαφος ἐν γῆλίοις τόποις, ἀλλὰ δὲν εὑρηκα οὐδαμοῦ ἄλλο τι παρὰ τὸ καθαρώτατον παρθενικὸν ἔδαφος· οὗτε ἵχνος τεθραυσμένων ἀγγείων ἢ πλίνθων πανταχοῦ δέξις ἢ κρημνώδης καὶ πάντοτε ἀνώμαλος φυσικὸς βράχος, ὅστις φανερῶς δὲν ἐψηλαφήθη ποτὲ ὑπ' ἀνθρωπίνης χειρός. Ἐπομένως εἶναι φανερὸν, ὅτι οἱ τόποι οὗτοι δὲν φκίσθησαν ὑπ' ἀνθρώπων ποτέ. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ Γέργις, ἐν τῇ ἀκρᾳ τῶν ὑψωμάτων, ἀπέχει 17, αἱ δὲ πηγαὶ τοῦ Βουναρβάσι ἀπέχουσι 14 χιλιόμετρα τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐν ὅῃ ἡ θλη Ἰλιάς ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ μεταξὺ τοῦ Ἰλίου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου ἀπόστασις ἦτο μικροτάτη, οὐδόλως δὲ μεγαλειτέρα τῶν 4 ἢ 5 χιλιομέτρων. Τοιάντη ὅμως εἶναι ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τοῦ Ἰσταρλίκ καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου.

Ἀποκτήσας ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Βουναρβάσι πολλὰς ἀποφατικὰς ἀποδείξεις, ἐξήτασα λεπτομερῶς τὸ ὅλον πεδίον τῆς Τρφάδος καὶ κατεπείσθην, ὅτι ἀδύνατον νὰ ἥγαινῃ τοῦ Ὀμηρικοῦ Ἰλίου τοποθεσία ἀλλοῦ παρὰ ἐν τῇ θέσει τοῦ Ἰλίου τῆς Ἑλληνικῆς ἀποικίας, καὶ τοῦτο συμφώνως πρὸς τὴν κοινὴν γνώμην ἀπάσης τῆς ἀρχαιότητος.

Κατὰ τὸν συμπερασμόν μου ἡ τοῦ Πριάμου Πέργαμος ἐκρύπτετο ἐν τοῖς βυθοῖς τοῦ δρόους Ἰσταρλίκ, τοῦ χρησιμεύσαντος ὡς ἀκροπόλεως εἰς τὸ μεταγενέστερον Ἰλιον, καὶ διὰ τοῦτο ἐποίησα ἐκεῖ, ἐν Ἀπριλίῳ 1870, μικρὰς ἀνασκαφὰς, ὡν τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο τόσον ἐνθαρρυντικὸν, ὡστε, λαβὼν ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς Πύλης τὴν ἀδειαν, ἐνήργησα αὐτόθι τῷ 1871 μεγαλειτέρας ἀνασκαφὰς, ἀς ἐξηκολούθησα ἐπὶ τρία ἔτη διὰ 100 ἔως 160 ἑργατῶν. Πανταχοῦ ἐπὶ τοῦ δροπεδίου τοῦ Ἰσταρλίκ εὑρηκα ἀμέσως ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τὰ θεμέλια καὶ πάμπολλα ἄλλα ἔρείπια Ἑλληνικῶν οἰκοδομῶν, ὡν αἱ μὲν ἐκτίσθησαν ἐξ ἐξεσμένων κορυφασθεστι-

κῶν λίθων συνηρμοσμένων μετ' ἀσβέστου, αἱ δὲ ἐκ μεγάλων ξεστῶν λίθων ἄνευ ἀσβέστου. Γενικῶς δὲ εὔρηκα τὴν χρῆσιν τῆς ἀσβέστου μόνον ἔως ἑπτὸν μέτρων ὑπὸ τὴν γῆν, τὰ δὲ παλαιότατα ἀρχαῖκὰ ἐρείπια μόνον ἔως δύο μέτρων βάθους. Κατὰ δὲ τὰ χείλη τοῦ κατωφεροῦς, ὅπου τὸ ἔδαφος ἡτο ποτὲ χαμηλότερον, εὔρηκα τά ἐλληνικὰ ἐρείπια καὶ ἐν πολὺ μεγαλειτέρῳ βάθει. Τοῦτο ἀποδείκνυται καὶ ὑπὸ τοῦ ὑπὸ Λυσιμάχου κτισθέντος μεγάλου τείχους τοῦ περιβόλου, τοῦ ἔχοντος 5 μέτρα ὕψους, ἐνῷ καὶ τὸ ἄνω μέρος αὐτοῦ εὑρίσκεται πανταχοῦ ἐν μέχρι δύο μέτρων ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν. Τὰ ἐν τούτῳ τῷ ἐλληνικῷ στρώματι τῶν ἐρείπιών ἀνακαλυφθέντα σπουδαιότερα κτίρια εἶναι οἱ ναοὶ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Παλλαδίου Ἀθηνᾶς. Οἱ πρῶτοι αὐτῶν εἰναι ὅλως κατεστραμμένοις, καὶ δὲν σώζεται αὐτοῦ οὔτε λίθος ἐπὶ λίθου. Ἡτο δὲ ὁ ναὸς οὗτος ἐν δωρικῷ ρύθμῳ καὶ μεγαλοπρεπής· τοῦτο ἀποδεικνύει πρὸς τοῖς ἀλλοις καὶ τὸ ὑπὸ ἐμοῦ ἐν τοῖς ἐρείποις αὐτοῦ ἀνακαλυφθὲν δωρικὸν τρίγλυφον, ἔχον μετώπην παριστάνουσαν τὸν Φοῖδρον Ἀπόλλωνα ἐπὶ τεθρίππου, ἀριστούργημα τῆς πρώτης ἐποχῆς τῶν διαδόχων. Διὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ τοῦ Ἀπόλλωνος ναὸς ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου ἐν ἔτει τριακόσια περίπου πρὸ Χριστοῦ. Ἐπειδὴ οὔτε τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ τούτου δὲν εἶναι ἐν τῇ θέσει των, μιὰς εἶναι ἀδύνατον νὰ δώσω ἀκριβῶς τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος αὐτοῦ.

Τοῦ δὲ ναοῦ τῆς Παλλαδίου Ἀθηνᾶς ἐσώθησαν ὅλα τὰ θεμέλια καὶ λείψανά τινα τῶν τοίχων, συνισταμένων ἐν μέρει μὲν ἐκ μεγάλων ξεστῶν, ἐν μέρει δὲ ἐκ μικροτέρων ἀξέστων λίθων, συνηρμοσμένων δι' ἀσβέστου. Ός ἐκ τούτου συμπεραίνω, ὅτι ὁ ναὸς οὗτος ἐκτίσθη ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου, κατεστράφη δὲ ὑπὸ τοῦ Φιμβρίου, ἐν ἔτει 85 πρ. Χρ. καὶ ἀνφορομήθη ὑπὸ τοῦ Σύλλα· ἔχει 96 μέτρα μῆκους καὶ 22 πλάτους.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν ὑπὸ ἐμοῦ ἐκεῖ ἀνακαλυφθεισῶν ἐπιγραφῶν μνημονεύω μιᾶς ἐξαιρέτως διατηρουμένης, περιεχούσης δὲ τρεῖς ἐπιστολὰς τοῦ πρώτου Ἀντιόχου (281—260 πρ.: Χρ.:) πρὸς τὸν Μελέαγρον, τὸν Σατράπην τῆς Σατραπίας τοῦ Ἑλλη-

σπόντου, καὶ μίαν τοῦ Μελεάγρου πρὸς τὸν Ἰλιεῖς. Ὑποκάτω δὲ τῶν ἔρειπίων τῆς Ἐλληνικῆς πόλεως, τ. ε. κάτωθεν δύο μέτρων καὶ ἔως 4 μέτρων βάθους, εὔρηκα τὰ λείψανα μιᾶς προὶ στορικῆς πόλεως, ἣς αἱ οἰκοδομαὶ ἡσαν ξύλιναι. Τὰ ἡνθρακωμένα χώματα καὶ ἡ ἀπουσία λίθων δὲν ἀφίνει περὶ τούτου οὐδεμίαν ἀμφιθολίαν. "Απασαι δὲ αἱ ἑκατὸν εὑρεῖσαι γύτραι καὶ ἀγγεῖα ἐγένοντο διὰ τῆς χειρός, ἃνευ δηλονότι τοῦ τροχοῦ τοῦ κεραμέως: ἔχουσι δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τὴν ἐρυθράν, μέλαιναν, πρασίνην ἡ φαιὰν κεραμίτιδα, οὐχὶ κεχρωσμένην, ἀλλ' ἔξειργασμένην διὰ χειροποιήτου στιλβώσεως, ἐπὶ λαμπρᾶς ἐπιφανείας, καὶ εἰσὶ κεκοσμημένα δι' ἐγκεχαραγμένων συμβόλων. Εὑρέθησαν ἑκατὸν πάμπολλα πήλινα σπονδύλια διατετρυπημένα διὰ τοῦ κέντρου, καὶ κεκοσμημένα ἐπὶ μιᾶς, ἐνίστε καὶ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν, διὰ ἐγκεχαραγμένων θρησκευτικῶν συμβόλων, πεπληρωμένων διὰ λευκῆς γλήνης, ἵνα προσβάλωσι καταφανέστερον τὴν δρασιν. Ἀναμφιθόλως τὰ σκεύη ταῦτα μετεχειρίσθησαν ὡς περιάμματα ἡ προσφορὰς εἰς τοὺς θεούς, μάλιστα δὲ εἰς τὴν πολιούχον θεάν, τὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶν, τὴν θεὰν γλαυκῶπιδα Ἀθηνᾶν τοῦ Ὄμηρου, ἣς εὔρηκα ἑκατὸν πολλὰ εἰδῶλα. Τὰ πλεῖστα αὐτῶν εἶναι μεμορφωμένα ἐπὶ τῶν ἀγγείων ἔχόντων ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς γυναικός, ἀλλὰ δύο πτέρυγας, πρόσωπον γλαυκὸς καὶ εἰδος τι περικεφαλαίας, ἐφ' ἣς εἶναι ἐγκεχαραγμένη καὶ ἡ γυναικεία κόμη. Πολλὰ ἀγγεῖα ὅμως ἔχουσι μόνον τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς γυναικός, δύο πτέρυγας καὶ δριὸν λαιμόν, ἐπὶ τοῦ ὅποίσιν ἀρμόζεται τὸ πῶμα μὲν γλαυκὸς πρόσωπον καὶ περικεφαλαίαν. Εὔρηκα ἑκατὸν πολλῶν δὲ τὸ γλαυκὸς πρόσωπον ἥτο ἔξωγραφισμένον. Αἴθινα ἐργαλεῖα δὲν εὔρηκα ἐν τούτῳ πῷ στρώματι καὶ μόνον δλίγους ὡσειδεῖς χειρομύλους ἐκ λάβης, 30—40 ἑκατοστῶν μέτρου μήκους καὶ 17—20 πλάτους, ὃν ἡ μία πλευρὰ εἶναι δμαλή. Ἐκτὸς δὲ τούτου δλίγους πρίσνας ἐκ πυρολίθου. Ἐκ μετάλλου εὔρηκα μόνον δρειγαλκίνας δριὸς ἥ

κακηπύλας μαχαιρίας, δλίγα βέλη καὶ διστόμους πολεμικὰς ἀξίνας πολὺ παραδόξου εἰδους, πολλοὺς τέττιγας ἐν εἰδει μακρῶν ἀλλὰ λεπτῶν ἥλων, κτλ.

Ἐν βάθει δὲ 4—7 μέτρων εὑρηκα ἀλλην ἀρχαιοτέραν πόλιν φυκοδεμημένην ἐκ μικρῶν λίθων συνηρμοσμένων μετὰ χώματος. Υπάρχουσιν οἱ σκελετοὶ ὅλων τῶν οἰκων οὗτως ὡστε δύναται τις ν' ἀνασκάψῃ αὐτὴν καθὼς ἀνασκάπτουσι τὴν Πομπίαν. Εὕρηκα ἐν τοῖς στρώμασιν ἔρειπίων τῆς πόλεως ταύτης μέγιστον ποσὸν λιθίνων σφυρίων, πελέκεων, πολεμικῶν ἀξινῶν, χειρομύλων, ζυγίων, πριόνων ἐκ πυρολίθου κτλ., ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ τὰ ἴδια ἔργαλεῖα καὶ ἐπλα ἐξ ὀρειχάλκου καὶ μέγιστον ποσὸν πολυειδῶν κεκοσμημένων πηλίνων σπουδυλίων, πηλίνων χυτρῶν καὶ ἀγγείων χειροποιήτων ὡσαύτως, τῶν ὅποιων ἡ κατασκευὴ δεικνύει μεγαλείτερον πολιτισμόν. Ἐπίσης πανταχοῦ μεγάλα ποσὰ δστράκων κόργχης καὶ σπονδύλων καρχαρίου, ἀποδεικνύοντων, ὅτι τὸ τέρας τοῦτο ἐσύγχαζέ ποτε ἐν ταῖς θαλάσσαις ταύταις, ἐν ᾧ σήμερον ἐντελῶς ἐξέλιπεν. Ἐκτὸς δὲ τούτου μεγάλα ποσὰ δδόντων ἀγριοχοίρων. Κάτωθεν δὲ τῆς πόλεως ταύτης, ἐν βάθει 7—10 μέτρων, ἀνεκάλυψα μίαν ἔτι πολὺ ἀρχαιοτέραν πόλιν, ἥτις προφανῶς ἀπωλέσθη ἐν φρικώδει καταστροφῇ ὑπὸ τῆς χειρὸς τῶν πολεμίων· τὰ ἡνθρακωμένα ἔρειπα ἀπάντων τῶν οἰκων, τὸ διὰ ὅλης τῆς πόλεως ἐκτανθὲν στρώμα κεχωνευμένου χαλκίτου, οἱ ἐν διαρρόοις μέρεσιν εὑρεθέντες θησαυροὶ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν καὶ τέλος οἱ σκελετοὶ ἀνδρῶν ἁχόντων ὅπλα, ὅλα ταῦτα δὲν ἐπιτρέπουσι περὶ τούτου ἀμφιβολίαν. “Ολα τὰ ἐκεῖ ὑπὸ ἔμοιο ἀνακαλυφθέντα ἀγγεῖα καὶ χύτραι δεικνύουσι τὸ ἴδιον εἰδός τῆς κατασκευῆς καθὼς τὰ προτγούμενα, ἀλλὰ πολὺ μεγαλειτέραν τέχνην καὶ κομψότηταν ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἐκεῖ πολλοὶ νέοι τύποι. Τὴν σπουδαιότητα τῆς πόλεως ταύτης μαρτυρεῖ ἴδιως τὸ ἀνηκόν εἰς αὐτὴν μέγα τεῖχος τοῦ περιβόλου καὶ ὁ μέγας πύργος καὶ ἡ εὑρισκομένη ἐν αὐτῷ μεγάλη διπλῇ πύλῃ καὶ τὰ ἐμπρός αὐτῆς κείμενα μέγαρα τοῦ τελευταίου ἀρχοντος ἡ βασιλέως. Ἀπαντα τὰ μνημεῖα ταῦτα

εῖναι ἐκτισμένα εἴς ἀξέστων λίθων συνηρμοσμένων μετὰ χώματος, ἐν φάσι τοῖς οἷς τῆς πόλεως συνίστανται εἴς ἀκαύστων πλίνθων, αἱ ὑποστήσαι δύμας ἐν πολλοῖς τόποις μετεβλήθησαν διὰ τῆς πυρκαϊᾶς εἰς ἀληθεῖς κεκαυμένας πλίνθους. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἐν βάθει 8 $\frac{1}{2}$ —9 μέτρων, ἀνεκάλυψα τρεῖς θησαυρούς, εἴς ὃν οἱ δύο ἐκλάπησαν καὶ ἐκρύψθησαν ὑπὸ τῶν ἔργατῶν μου, ὅτερον δὲ ἐδημεύθησαν ὑπὸ τῆς διθωμανικῆς κυθερνήσεως. Τὸν δὲ τρίτον θησαυρὸν ἀνεκάλυψα ἔγῳ ὁ Ἰδίος ἐπὶ τοῦ μεγάλου τείχους ἐγγὺς τῶν ἀνακτόρων. Συνίσταται δὲ ἐκ μεγάλης χαλκίνης δημφαλοειδοῦς ἀσπίδος, ἐκ μεγάλου χαλκίνου λέθητος, ἔχοντος ἐκατέρωθεν ὄριζόντιον λαβήν, ἐκ μεγάλης χαλκίνης πλακὸς ἐφ' ἣς ἐκολλήθη ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς ἐν ἀργυροῦν ἀγγεῖον, ἐκ δύο χαλκίνων ἀγγείων, ἐκ μεγάλης χρυσῆς ληκύθου 15 ἐκ. μέτρ. ὕψους, 14 πλάτους, ζυγίζοντος 403 γραμμάρια, ἐκ χρυσοῦ ποτηρίου 226 γραμ. βάρους, καὶ ἐκ μεγάλου χρυσοῦ δέπας ἀμφικυπέλλου 9 ἐκ. μέτρ. ὕψους, 18 $\frac{3}{4}$ μήκους καὶ 18 $\frac{1}{4}$ πλάτους, ζυγίζοντος 600 γραμ. ἔχει δὲ ἐν μέγα καὶ ἐν μικρὸν στόμα καὶ δύο μεγίστας λαβάς. Ὁ Ἀριστοτέλης σφάλλει, νομίζω, ὅποθέτων ὅτι τὸ Ὀμηρικὸν δέπας ἀμφικύπελλον εἶχε τὸ σχῆμα κυττάρου μελίσσης. Τούναντίον παρ' Ὀμήρῳ τὸ δέπας ἀμφικύπελλον εἶναι πάντοτε συνώνυμον πρὸς τὸ ἄλεισον ἀμφωτον (Ὀδυσ. Γ. 41, 46, 50 καὶ 63 καὶ Χ. 9—10 καὶ 86) σημαίνει δὲ ἀπλοῦν κύπελλον μετὰ δύο ἐκατέρωθεν μεγάλων ὥτων. Ὁ μιλῶν περὶ τοῦ σχήματος τοῦ ὄμηρικοῦ δέπας ἀμφικυπέλλου ὁ Ἀθηναῖος (Δειπνοσοφισταὶ, 783) οὐδόλως ἀναφέρει τὴν γνώμην τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀλλ' ἀναφέρει τὴν γνώμην τοῦ Ἀσκληπιάδου τοῦ Μυρλεανοῦ, τοῦ λέγοντος ὅτι ἀμφικύπελλον οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι ἦν ἀμφίκυρτον. Ἡ δὲ ἀκόλουθος φράστις ἀποδεικνύει ὅτι ἀμφίκυρτον σημαίνει «μὲ 2 ὥτα» καὶ τὸ λεξικὸν τοῦ Franz Passow τὸ ἐπικυρώνει. Τοιαῦτα δέπα ἀμφικύπελλα ἐκ πηλοῦ συνέλεξα πλείονα τῶν 100. Ἐνεκα δὲ τῆς δέξιας αὐτῶν βάσεως δὲν κατατίθενται εἰμὴ ἐπὶ τῆς στεφάνης. Ἡ κατασκευὴ αὕτη εἶναι λίαν πρακτική, διότι ὁ ἔχων τὸ δέπας ἀμφικύπελλον εἶναι ἡναγ-

κατμένος νὰ ἔκκενώσῃ αὐτό, καὶ ἐπειδὴ κατατίθεται ἐπὶ τῆς ζε-
φάνης μένει πάντοτε καθαρόν.

Εὔρηκα δὲ περαιτέρω ἐν τῷ θησαυρῷ 6 ὄμαλὰς ῥάβδους κα-
θαρωτάτου ἀργύρου, ὡν ἡ μία ἄκρα εἶναι ἐστρογγυλωμένη, ἡ δὲ
ἄλλη μηνιοειδῶς ἔκκενωμένη. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα εἶναι
αὐτὰ τὰ συγχάνις ὑφ' Ὁμήρου μηνημονεύομενα τάλαντα, τὰ δόποια
πρέπει νὰ ἦσαν μικρά, διότι ὁ Ἀχιλλεὺς θέτει (Ιλ. ψ, 262 —
270) ὡς τιμὴν τοῦ πρώτου ἀγῶνος γυναικα, τοῦ δευτέρου ἵππον,
τοῦ τρίτου λέθητα, τοῦ τετάρτου δύο τάλαντα καὶ τοῦ πέμπτου
φιάλην ἀμφίθετον. Εὔρον ἐκεῖ καὶ 4 μεγάλα ἀργυρᾶ ἀγγεῖα μετὰ
στρογγύλης βάσεως· ἐπὶ τοῦ ἐνὸς αὐτῶν ἐκοιλλήθη τὸ ἄνω μέ-
ρος ἄλλου ἀργυροῦ ἀγγείου. Τὸ μεγαλείτερον ἀγγεῖον κατεῖχε
δύο μεγαλοπρεπέστατα χρυσᾶ διαδήματα, πιθανῶς ἐξ ἔκεινων
τὰ ἐποία ὁ Ὅμηρος δινομάζει «πλεκτὰς ἀναδέσμας». εἶναι δὲ
αὐτὰ κεκοσμημένα διὰ 100 εἰδώλων τῆς γλαυκῶπιδος Ἀθηνᾶς.
Περαιτέρω κατεῖχε τὸ ἀγγεῖον μίαν χρυσῆν ἄμπυκα, 4 τεχνικώ-
τατα κατεσκευασμένα χρυσᾶ ἐνώπια κρεμαστά, 56 χρυσᾶ ἐνώπια
παραδοξότατα τὸ εἶδος, 6 χρυσᾶ φύλλια, 8750 μικρὰ διατετρη-
μένα χρυσᾶ σκεύη ἐν εἴδει πρισμάτων, κύρων, ἀξόνων κτλ., ὡν
τὰ πλεῖστα εἶναι κεκοσμημένα ὑπὸ 8 ἢ 16 ἔγκεχαραγμένων
γραμμῶν· τὸ ἀγγεῖον κατεῖχε ἐκτὸς τούτου δύο ποτήρια, ὡν τὸ
ἐν ἐξ ἡλέκτρου, τὸ δὲ ἄλλο ἐκ χρυσοῦ. Εὔρον καὶ ἐν τῷ θησαυρῷ
δύο μικρὰ λαμπρὰ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα μὲ σωληνας ἐκατέρωθεν, ἵνα
κρεμῶνται διὰ ταινίας, καὶ 13 χαλκίνας λόγχας, 14 χαλκίνας
πολεμικὰς ἀξίνας, 7 χαλκ. ἐγχειρίδια, 1 μεγάλην χάλκ. μάχαι-
ραν, 1 χάλκ. ξίφος καὶ 1 χαλκ. δπλον ἀγνώστου χρήσεως.
Ἄπαντα τὰ σκεύη συνυπῆρξάν ποτε ἐν τετραγώνῳ κιβωτίῳ, τοῦ
ἐποίου εἶχον διατηρήσει τὴν μορφήν. Ή ἀρχικὴ ὑπαρξίας τοῦ ξυ-
λίνου κιβωτίου ἀποδείκνυται καὶ ὑπὸ τῆς μεγάλης χαλκίνης κλει-
δός, ἣν ἐκεῖ εὔρον. Φαίνεται δτὶ ἐν τῇ καταστροφῇ τῆς πόλεως
ὅ εἰς ἡ ὁ ἄλλος τῆς βασιλικῆς οίκογενείας ἐδοκίμασε νὰ φύγῃ
μετὰ τοῦ κιβωτίου, ἀλλ' ἐμποδισθεὶς ἐπὶ τοῦ τείχους ἐκ τοῦ πυ-
ρὸς ἡ ὑπὸ τοῦ ἔχθροῦ ἡναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ αὐτὸς ἐκεῖ.

Εύρηκα προσέτι ἐν τοῖς μεγάροις τοῦ ἄρχοντος ἡ βασιλέως μέγα ποσὸν ὥραιών ἀγγείων· μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἐν 62 ἔκ. μέτρο. Οὗπους παριστάνον τὴν γλαυκώπιδα Ἀθηνᾶν κεκοσμημένην διὰ μεγάλου περιδεραίου καὶ ἐγκαρπίως δι’ ἀρτήρος ἡ ζωστήρος.

Ἐν τῇ ἴστορίᾳ τῶν δύο ὁμηρικῶν ἐπιθέτων « γλαυκῶπις καὶ βιῶπις » ὑπάρχουσι τρεῖς περίοδοι. Ἐν τῇ πρώτῃ περιόδῳ ἐσχηματίσθη ἡ ἰδιαίτη ἔννοια τῶν θεῶν καὶ ἐδόθη τὸ ὄνομα αὐτῶν, ἐν τῷ ὅποιώ τὰ ἐπίθετα ἡσαν συμβολικὰ ἡ ἰδιαίτη, τ. ε. φυσικά. Ἡ "Ἡρα, ἡ πελασιγικὴ" Ἰὼ, ὡς θεὰ τῆς σελήνης, ἀναμφιβόλως παρέλαβε τὸ ἐπίθετον « βιῶπις » ἀπὸ τῶν συμβολικῶν κεράτων τῆς μηνοειδοῦς σελήνης καὶ τῶν σκοτεινῶν κηλίδων της, αἱ διοῖαι δημιούρουσι πρὸς πρόσωπον μετὰ μεγάλων ὀφθαλμῶν. Ἡ δὲ Ἀθηνᾶ, ὡς θεὰ τῆς ἡροῦς, ἀναμφιβόλως παρέλαβε τὸ ἐπίθετον « γλαυκῶπις » ἀπὸ τοῦ λυκαυγοῦς τῆς αὐγῆς. Παρακαλῶ νὰ προσέξητε εἰς τὴν σφαιραν Πίν. 166; ἀρ. 3229 τοῦ ἀτλαντος τοῦ συγγράμματός μου « Γρψίκαι ἀρχαιότητες », ἣτις παρίσταται μεγαλοπρεπῶς ἐν Πίν. 5. ἀριθ. 38 τῆς ὑπὸ τοῦ John Murray γενομένης ἐκδόσεώς του. Αὕτη ἡ σφαιρα καθ’ ἔαυτὴν δίδει τὴν πληρεστάτην ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρκεως τῶν γλαυκὸς προσώπων καὶ δίδει ταυτοχρόνως τὴν κλεῖδα διὰ τὰς συμβολικὰς παραστάσεις ταύτας, διότι βλέπομεν ἐκεῖ, ἐν τῷ κέντρῳ, τὴν γλαυκα σχεδὸν ἐν μονογράμματι, ἔχουσαν δημος δύο ἐκτεινομένους βραχίονας, ὃν δὲ ἀριστερὸς ἔχει καὶ τὴν χεῖρα του καὶ μακράν γυναικεῖαν κόμην. Κατὰ δεξιὰν τῆς διαγραφῆς ταύτης βλέπομεν τὸν ἥλιον, κατ’ ἀριστερὰν τὴν σελήνην· κάτω εἶναι δὲ ὁ ἐωσφόρος ἀστήρ. Οὕτως ἡ παράστασις εἶναι ἐντελής καὶ σαφέστατα ἀποδεικνύει, ὅτι αὕτη ἡ οὐρανία γλαῦξ εἶναι ἡ ἡώς, ἣτις ἀνέρχεται τὸν οὐρανὸν μεταξὺ τοῦ ἥλιου καὶ τῆς σελήνης.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιόδῳ τῆς ἴστορίας τῶν δύο ἐπιθέτων βιῶπις καὶ γλαυκῶπις αἱ θεαὶ παρίσταντο δι’ εἰδώλων, ἐν οἷς ἐλησμονήθη ὁ πρότερος συμβολικὸς σκοπὸς τῶν ἐπιθέτων, τὰ διοῖαι ὑλοποιήθησαν, οὕτως εἰπεῖν, εἰς πρόσωπον γλαυκὸς διὰ τὴν Ἀθηνᾶν καὶ εἰς πρόσωπον βοὸς διὰ τὴν Ἡραν. Εἰς τὴν περίοδον ταύ-

την ἀνήκουσι τὰ τῆς Ἀθηνᾶς τρωϊκά εἰδῶλα, τὰ ὄποια, ως εἴ-
πομεν, ἔχουσι γλαυκὸς πρόσωπον, εἰδὸς τι περικεφαλαίας μετὰ
τῆς ἐνδείξεως γυναικείας κόμης, καὶ ἔκατέρωθεν μίαν πτέρυγα.

Εἶναι δὲ λόγων ἀδύνατον νὰ περιγραφῇ τοιώτη γυναικεῖα μορφὴ
μετὰ προσώπου γλαυκὸς δι' ἀλλού τινος ἐπιθέτου παρὰ διὰ τοῦ
ἐπιθέτου «γλαυκῶπις». Ἡ λέξις «πρόσωπον», ἣν συχνάκις εὐ-
ρίσκομεν ἐν Ὄμηρῳ καὶ ἥτις εἶναι πιθανῶς χιλιάδας ἑτῶν
ἀρχαιοτέρα τοῦ ποιητοῦ, εἶναι αὐτὴ αὔτη ἡ λέξις ἐπιθέτον καὶ
δὲν εὑρίσκεται ποτὲ εἰς συνθέτους λέξεις, ἐν φ' αἱ λέξεις μετὰ τῆς
καταλήξεως «ειδῆς» ἀναφέρονται εἰς γενικὴν ὅμοιότητα. Οὕτως,
ἔὰν ἡ Ἀθηνᾶ εἶχε τὸ ἐπίθετον «γλαυκοειδῆς», ἥθελομεν ἐννοήσει
μόνον, δτι ἡ θεὰ ἔχει τὸ εἰδὸς ἡ τὴν ὅλην μορφὴν τῆς γλαυκός.
Ἡ αἰγυπτιακὴ σεληναία θεὰ "Ισις ἐγεννήθη ἐν Ἀργει καὶ ἐταυτί-
ζετο μετὰ τῆς πελασγικῆς σεληναίας θεᾶς Ιοῦς, ἥτις μετωνομά-
σθη ἐν Ἐλλάδι "Ηρα" (Διοδ. Σικ. Α. 24, 25. Ἀπολλοδ. Β.
1, 3. Τγιν. 145). Καθὼς ἡ Ἰώ ἐν Ἐλλάδι, ἡ "Ισις παριστάνετο
ἐν Αἰγύπτῳ ως βούκερως γυνὴ ("Ηρόδοτος Β. 41). Ἰώ ἐξηκο-
λούθησε νὰ ἥναι τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῆς σελήνης ἐν τοῖς θρησκευ-
τικοῖς μυστηρίοις ἐν Ἀργει (Εὐστάθ. εἰς Διονυσ. Περιηγ. 94· Ja-
blonsky, Panth. B. σ. 4). Τὰ τῆς "Ισιδῶς καὶ Ἰοῦς βουκέρατα
παρήγθησαν ἀπὸ τῶν συμβολικῶν κεράτων τῆς μηνοειδοῦς σε-
λήνης (Διόδ. Σικ. Α. 11. Πλουτ. "Ισις καὶ "Οσιρις 52. Μακροθ.
Σατ. Α. 19. Αἰλιαν. Ζῶα, 10, 27). Ἀναμφιβόλως ἡ πελασγικὴ
Ἰώ, ἡ μεταγενεστέρα "Ηρα, εἶχε πρίν, ἐκτὸς τῶν βουκέρατων,
καὶ πρόσωπον βούς.

"Ἐν τῇ τρίτῃ περιόδῳ τῆς τῶν δύο ἐπιθέτων ιστορίας ἡ
"Ηρα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ παρέλασθον γυναικεῖον πρόσωπον. Ἐκ τοῦ
προηγουμένου προσώπου βούς καὶ πρόσωπου γλαυκὸς τῶν δύο
θεῶν ἐγένοντο ἡ βοῦς καὶ ἡ γλαῦξ τὰ σύμβολα αὐτῶν, ἐτέ-
θησαν ως τοιαῦτα εἰς τὴν πλευρὰν αὐτῶν καὶ τὰ ἐπίθετα βοῦ-
πις καὶ γλαυκῶπις μετεχειρίζοντο περαιτέρω ως ἐπίθετα κα-
θιερωμένα διὰ τῆς χρήσεως τῶν αἰώνων, ἀλλὰ μόνον μετὰ τῆς
σημασίας «μετὰ μεγάλων ὁμοιάτων καὶ μετὰ γλαυκὸς ὁμοιά-

των». Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουσιν αἱ Ὁμηρικαὶ ῥαψῳδίαι.

Ἐδεῖαιοῦτο ὅτι τὰ τρφῖκα εἰδῶλα μετὰ γλαυκὸς προσώπου δὲν δύνανται νὰ παριστῶσι τὴν γλαυκώπιδα Ἀθηνᾶν, διότι ὅμοια εἰδῶλα εὑρέθησαν καὶ ἐν Γερμανίᾳ. Ἀλλὰ δὲν ἐσκεπτόμην ποτὲ νὰ ἴσχυρισθῶ, ὅτι ἡ θεὰ μετὰ προσώπου γλαυκὸς ἐλατρεύετο ἀποκλεισιῶς ἐν Ἰλίῳ· εἴμαι δὲ ἔτοιμος νὰ παραδεχθῶ, ὅτι ἡ προτέρα συμβολικὴ ἡ ἴδαινικὴ ἔννοιά της ἡδη ὑλοποιήθη εἰς θεάν μετὰ γλαυκὸς προσώπου, πτερύγων καὶ περικεφαλαίας, πρὸ τοῦ χωρισμοῦ τῶν ἀριανῶν φυλῶν, ἡ ὅτι ἡ οὔτω μεμορφωμένη θεά εἰσήχθη, διμοῦ μετὰ τοῦ ὀρειγάλκου, ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς τὴν Γερμανίαν.

Προσθέτω εἰσέτι, ὅτι ἡ Ἡρα, μετὰ τοῦ ἀρχαίου σεληναίου δινόματος αὐτῆς «Ιώ», εἶχε περιβόητον ναὸν ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ Βυζαντίου· ἡ δὲ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, ἣντις ὠνομάζετο «Κερόεσσα» τ. ε. κερασφόρος (O. Müller Dorier A. σ. 121. Στεφ. Βυζ. Βυζάντιον). Δὲν εἶναι ἵσως ἡ μηνοειδής σελήνη, τὸ σύμβολον τοῦ τουρκικοῦ κράτους, κληρονομία ἀπὸ τῆς κτίστορος τοῦ Βυζαντίου, τῆς Κερόεσσης, τῆς θυγατρὸς τῆς σεληναίας θεᾶς Ιοῦς (Ἡρας);

Πρὸς ἐπικύρωσιν δυσων εἶπον περὶ τοῦ συμβολικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐγκεχαραγμένων στολισμάτων τῶν γιλιάδων τρφῖκῶν πηγλίνων σκευῶν παρακαλῶ νὰ ἔξετάσῃτε μόνον τὸ σπονδύλιον ἀριθ. 299, τοῦ πίνακος 9, τοῦ ἀτλαντός μου. Βλέπομεν ἐκεῖ τὸν ἀστερισμὸν τῆς Μεγάλης Ἄρκτου ἐπὶ τῆς ῥάχεως ἐνὸς ζώου, ἔχοντος ἀνοικτὸν τὸ στόμα καὶ ἔξω τὴν γλώσσαν βλέπομεν ἐκεῖ εἰσέτι δύο ἄλλα οὐράνια ζῶα, ἓνα βωμόν, μίαν ἀστραπὴν καὶ

τέσσαρα 'Ἐκ τοῦ ὅπισθεν μέρους τοῦ σπονδύλιού τού-
του βλέπομεν 4 σταυροὺς παραδόξου μορφῆς.

Τὸ χαρακτηριστικὸν τῶν τρφῖκῶν ἀγγείων εἶναι, ὅτι ἔχουσιν ἐκατέρωθεν σωλῆνα καὶ ἐν τῇ ἴδιᾳ διευθύνσει ὀπήγην ἐκατέρωθεν τοῦ στομάτου καὶ τοῦ πώματος ἵνα κρεμῶνται καὶ φέρωνται μετὰ

ταινίας· τὰ δὲ πλεῖστα αὐτῶν ἔχουσι τρεῖς πόδας· ἀλλα πολλὰ
ἔχουσιν ἡμισθαιροειδῆ βάσιν.

Ἐπειδὴ προφανῶς ἡ πόλις αὕτη ἦτο πλουσία καὶ ἀπωλέσθη
ἐν φρικώδει καταστροφῇ ὑπὸ τῆς χειρὸς τῶν πολεμίων ἐπειδὴ
περαιτέρω εὑρίσκεται ἐν αὐτῇ τὸ μέγα τεῖχος τοῦ περιβόλου καὶ
ὅ μέγας πύργος μετὰ τῆς διπλῆς πύλης, ἡς ἡ θέσις ἐντελῶς ἀντα-
ποκρίνεται εἰς τὴν θέσιν τῶν Ὁμηρικῶν Σκαιῶν Πυλῶν, δὲν δύ-
ναται νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία ὅτι αὕτη εἶναι ἡ πόλις, ἡ ὑπὸ τοῦ
Ὁμηρου ἀδομένη, ἡ ὑπὸ τῶν ἐλλήνων ἔξαλαπαχθεῖσα, ἥτοι τὸ
πολυθρύλλητον "Ιλιον. "Απαντα τὰ ἐκεῖ ἀνακαλυφθέντα ἀντικεί-
μενα ἀνήκουσιν ὅμως εἰς ἀπωτάτην ἐποχήν, ὥστε ἡ ὑφ' Ὁμη-
ρου ψαλλομένη πολιορκία καὶ ἄλωσις εἶναι πιθανῶς 1200 ἔως
1500 ἔτη ἀρχαιοτέρα οὐτοῦ.

Ο "Ομηρος δὲν ἦδύνατο νὰ ἴδῃ τὴν Τροίαν, διότι κατὰ τὴν
ἐποχήν του τὰ ἐρείπια τῶν τρωϊκῶν οἰκῶν καὶ τὰ τείχη καὶ ὁ
πύργος τῆς ἡσαν κεκαλυμμένα διὰ χωματίνου στρώματος 6—8
μέτρων πάχους. Ο "Ομηρος δὲν ἔκαμεν ἀνασκαφὰς ἵνα φέρῃ
αὐτὰ εἰς φῶς. Διὰ τοῦτο ἡ παρ' αὐτῷ περιγραφὴ τῆς Τροίας
εἶναι σκοτεινή καὶ ἀδριστος. Ο ποιητὴς ἐγνώριζεν ἀπαντα τὰ
συμβάντα τοῦ τραγικοῦ τέλους τῆς πόλεως μόνον ἐκ τῆς παρα-
δόσεως, διότι τὰ συμβάντα ταῦτα ἐψάλησαν πρὸ αὐτοῦ ὑπὸ πο-
λυαριθμων ῥαψῳδῶν. Ἐσώθησαν μόνον αἱ ὅμηρικαι ῥαψῳδίαι,
διότι αὗται ἡσαν αἱ ἄρισται.

Τὰ ὑπὸ ἐμοῦ ἐπὶ τοῦ δροπεδίου τριγύρω τοῦ Ἰσσαρλίκ ἐσκαμ-
μένα 20 φρέατα ἀποδεικνύουσιν ὅτι τὸ Ὁμηρικὸν "Ιλιον περιωρί-
σθη εἰς τὸ δρός τοῦτο. Ἀλλὰ τὸ "Ιλιον δὲν ὑπῆρξεν ἡ πρώτη
ἐκεῖ κτισθεῖσα πόλις. Τῷ ὅντι ὑπάρχουσιν ὑποκάτω τοῦ Ἰλίου,
ἐν βάθει 10 ἔως 16 μέτρων, τὰ γιγαντιαῖα ἐρείπια ἀλλης πολὺ¹
ἀρχαιοτέρας πόλεως, ἡς τὰ πήλινα ἀγγεῖα καὶ χύτραι εἶναι ἐπί-
σης πεποιημένα διὰ τῆς χειρὸς, ἀνευ δηλονότι τοῦ τροχοῦ τοῦ
κεραμέως, δεικνύουσιν ὅμως ὅλους νέους τύπους καὶ πολὺ μεγα-
λειτέραν ἐντέλειαν. Τὰ δὲ ἐντελέστατα πήλινα σκεύη εὗρον ἐκεῖ
ἐπὶ τοῦ παρθενικοῦ ἐδάφους ἐν βάθει 14 ἢ 16 μέτρων. Τὰ πλεῖ-

στα αὐτῶν ἔχουσι καὶ ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν ἐγκεχαραγμένα κοσμήματα. Πολὺ περίεργοι εἰναι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ αἱ λαμπρῶς κατεσκευασμέναι λοπάδες, αἱ ἔχουσαι ἑκατέρωθεν μικρὸν καμπύλον ὄριζόντιον σωλῆνα. Μεταξὺ δὲ τῶν περιεργοτάτων τῶν ἐνταῦθα ἀνακαλυφθέντων ἀντικειμένων ἦτο ἐν τριῶν μεγάλων ὁμαλῶν λίθων ἐσχηματισμένον μικρὸν οἰκιακὸν κοιμητήριον, περιέχον δύο πηλίνους τρίποδας πεπληρωμένους ἀνθρωπίνης τέφρας, ἐν ἐνὶ τῶν ὅποιών εὑρον ἀπαντα τὰ δστᾶ ἐμβρύου 6 μηνῶν, οὗ ὁ πολυμαθέστατος Ιατρὸς Ἀρεταῖος ἐν Ἀθήναις συνέστησεν ὕστερον τὸν ἔλον σκελετόν. Περαιτέρω εὗρον ἐνταῦθα τὸν σκελετὸν γυναικὸς μετὰ τῶν χρυσῶν κοσμημάτων της ἀνεκαλύψθη δὲ οὗτος ἐν πλαγίᾳ 0έσει ἐν τοῖς ἔρειποις μιᾶς ὑπὸ τοῦ πυρὸς κατεστραμμένης οἰκίας, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ γυνὴ ζῶσα ἐκάη. Τοῦτο δηλοῦται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι πάντα τὰ ἐπὶ τοῦ ὅρους ἐκείνου κατοικήσαντα προϊστορικὰ ἔθνη εἶχον μὲν τὴν συνήθειαν νὰ καίωσι τὰ νεκρὰ σώματα, ἀλλ’ ἐναπέθετον τὴν τέφραν αὐτῶν εἰς ὑδρίας, ὃν εὗρον ἀναρίθμητον ποσόν.

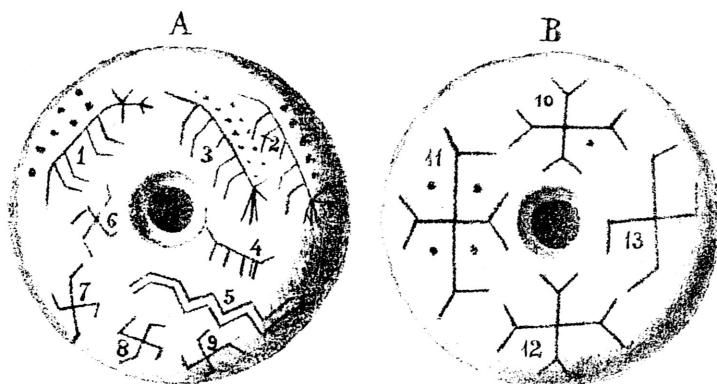
Μεταξὺ τῶν Τρφικῶν ἀγγείων μνημονεύω εἰσέτι τὰ ἐν εἰδει χοίρων, ὑστρίγγων, ἀσπαλάκων, ἀρκτῶν καὶ ἵπποποτάμων, ὃν τὸ ἐν τῇ 0έσει τῆς οὐρᾶς εὑρισκόμενον καπνοδοχεῖδες στόμα συνδέεται διὰ λαβῆς μετὰ τοῦ τραχήλου. Πολὺ περίεργα ἐπίσης εἶναι τὰ ἀναρίθμητα γυναικεῖα ἐργαλεῖα ἔξι ἐλέφαντος καὶ δστοῦ, αἱ βαρεῖαι σφενδόναι ἐκ μαγνητολίθου, τὰ χάλκινα βέλη, τὰ ὅποια ἔχουσι τὴν πρωτότυπον μορφὴν μικρῶν ἥλων ἀκεφάλων, καὶ τέλος αἱ ὥραιαι λίθιναι μίτραι ἐν σχήματι παραλληλεπιέδου, ἔχουσαι ἐφ’ ἐκάστης τῶν 6 πλευρῶν τύπους διὰ τὴν χώνευσιν πολυειδῶν διπλῶν, ὃν τὰ πλεῖστα εἶναι ἡμῖν νῦν δλως ἀγνωστα. Μνημονεύω προσέπι τὰ πολὺ περίεργα καὶ φανταστικὰ μικρὰ ἀγγεῖα τὰ ἔχοντα τὴν λαβὴν ἀνω τοῦ στόματος καὶ μικρὸν σωλῆνα ἐν τῷ μέσῳ, χρησιμεύοντα δὲ πιθανῶς ὡς γαλακτοδοχεῖα διὰ τὴν τροφὴν τῶν μικρῶν παιδίων.

Κύπελλα, τ. ε. ποτήρια, εὗρον εἴκοσι διαφόρων εἰδῶν, ἐκτὸς τῶν μεγάλων δεπάων ἀμφικυπέλλων τὰ δποῖα ἀνέφερον.

Εύρηκα καὶ 12 ἐπιγραφάς, ἔξ ὀν τὸ δέκατον 10 ἐξηγήθησαν ὑπὸ τῶν καθηγητῶν Martin Haug ἐν Μονάχῳ καὶ Theod. Gomperz ἐν Βιέννη· εἶναι δὲ αὗται ἐν καθαρῷ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἀλλὰ ἐν ἀρχαιοτάτοις κυπριακοῖς γράμμασι, καὶ δίδουσιν ἡμῖν τὴν βεβαιότητα ὅτι οἱ Τρῷες γλῶσσαν εἶχον τὴν Ἑλληνικήν. Αἱ ἐπιγραφαὶ αὕται εἶναι ἀπλᾶ ἀναθήματα εἰς τοὺς θεούς. Ἡ δὲ μία λέγει: «δίω ταγῷ»· μία ἀλλη «ἴλαε»· μία τρίτη «ἔγω ταπατόρῳ»· μία τετάρτη «δίω Σίκῳ ἢ Σίγῳ.» Ἐπειδὴ εὑρέθησαν πάμπολλα πήλινα σκεύη, ἐπὶ τῶν ὁποίων ᾧτο ἐγκεχαραγμένη μόνον ἡ πρώτη συλλαβὴ τοῦ ὀνόματος τούτου «Σί», δικαθηγητὴς Martin Haug συμπεραίνει, ὅτι οἱ Τρῷες ἐλάτρευον πρὸς τοῖς ἄλλοις ἕνα θεὸν ἢ ἥρωα ἔχοντα τὸ ὄνομα Σίγος ἢ Σίκος, τὸ ὅποιον εὑρίσκομεν ἐν τῷ ὀνόματι τῆς πόλεως «Σίγειον», ἐν τῷ τῆς Σιγίας, τῆς τοποθεσίας τῆς Ἀλεξανδρείας τῆς Τρῳάδος, ἐν τῷ τῆς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ πόλεως Σικουῶνος, ἥτις τῷ ὅντι εἶχε βασιλέα Τρῷα Ἐχέπωλον, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀγχίσου, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Αἰνείου (Ιλιάδ. ψ. 296). Οἱ καθηγητὴς Haug διακρίνει καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῶν Σκαιῶν Πυλῶν καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Σκαμανδροῦ τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος «Σίγος ἢ Σίκος».

Ταῦτα εἶναι ἐν περιλήψει ὅσα διὰ τριετῶν ἀνασκαφῶν καὶ ἀτρύτων κόπων καὶ δαπανῶν οὐ μικρῶν ἦνεγκον εἰς φῶς ἀπὸ τῶν σπλάγχνων τῆς γῆς, ὅπου πρὸ 40 αἰώνων ἐκρύπτοντο. Ἡ ἐργασία μου αὕτη ἔδωκε μὲν ἀφορμὴν εἰς ποικίλας καὶ πολλάκις ἀντιστατικὰς γνώμας· ἔδωκε δὲ ἀφορμὴν ν' ἀντηχήσωσι περὶ τὸ ὄνομά μου πολλὰ ἐγκώμια καὶ παραδόξως οὐκ δίλγαι τέρεις. Ἀλλὰ “Εἰληργνήσιος”—δὲν πιστεύω ὅτι ὑπάρχει οὐδεὶς ὁ μὴ θέλων ν' ἀνομιλογήσῃ, διὰ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν θυσιῶν μου συνετέλεσα οὐκ δίλγον εἰς τὴν διαφώτισιν τῶν προϊστορικῶν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς χώρας εἰδότησιν καὶ εἰς τὴν ἐπιίλυσιν τοῦ μεγάλου ζητήματος περὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ Ἰλίου, μετὰ τοῦ ὅποιου ἀναποστάτως συνδέεται τὸ ἐνδοξότατον ἔργον τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως καὶ μία τῶν εὐκλεεστέρων παραδόσεων τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας.

A Ήμία πλευρά την οφεντίδων

B Ηδύλη " " "

1 Σύνορα έργο της αστεριών της περιάδων; ἄρτυον επὶ τῆς πάγκως;

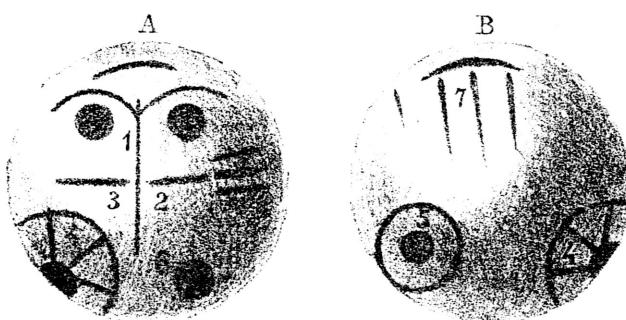
2 & 3 Σύνορα οφέντιδων ζῶα

4 Βαρύος

5 Ασφυξίη

6-9 Τέσσερα σύμβολα την άριον πυρός

10-13 Τέσσερα οὔλα σύμβολα τοῦ άριον πυρός.

A Ήμία πλευρά της οφαίρας

B Ηδύλη πλευρά

1 Τέσσερας προσωπον της Αθηνᾶς;

2 Ηφαιστία χεῖρ

3 Ησσήδη

4 Οὐράς

5 Ηστινίνη

6 Οἰωνίζεται ιερῷ

7 Η γραμμέσσα μέρη της Αθηνᾶς.

Από την Ι. Κέτρου Αθηναίων.